...rized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office
...the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית

...ATOREN

VOL. VII NEW Y...

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

יוצא לאור על-ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

התוכן

—

VOL. VII NEW YORK, OCTOBER 29, 1920 No. 32 (232)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ-לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

...ול, בן מאה ושש...
לספרות היפה, לדע...
...ת, למדעי הרוח ולשאלות הזמן

ערוך על־ידי

י. ד. ברקוביץ.

התוכן:

מחיר ה„מקלט":

באמריקה:

$8.00 לשנה; $4.00 לחצי שנה
בקנדה ובחוץ־לארץ:
$8.50 לשנה; $4.50 לחצי שנה
מחיר הספר — דולאר אחד.
הערה: המחיר הוא בכסף ארצות־הברית ועל החותמים מקנדה ומחוץ־לארץ להמציא לנו את דמי־החתימתם או בהמחאת הפוסטה או בהמחאה על שם באנק בניו־יורק.

הנחה לחותמי ה„מקלט":

חותמי „מקלט" אשר ישלחו לנו את דמי־חתימתם למשך השנה למפרע, יקבלו את ספרי הוצאת שטיבל שיצאו באמריקה בהנחה של חמשה ועשרים אחוזים (25%) מן המחיר הקצוב עליהם.

עד עתה יצאו:

„שכול וכשלון" מאת י. ח. ברנר
($2.25; עם המשלוח $2.35);

„חיי אדם",
שלשה ספרים מאת שלום־עליכם,
בתרגום י. ד. ברקוביץ.
($6.00; עם המשלוח $6.30).

---

12 ספרי „מקלט" של שנת תרפ"ף נמצאים בעת למכירה בארבעה כרכים מהודרים, במחיר $2.50 הכרך.

הכתובת:

The Stybel Publishing House
114-116 Fifth Avenue, New York

אנחנו, המנהל, המורים והמורות של בית־הספר הלאומי, מברכים את חברתנו העברית המצוינה,

מרת שושנה מולוטין

ובן־גילה

מר י. נ. אדלר

לנשואיהם, ומאחלים להם שיזכו לבנות את ביתם העברי בקרוב על הררי ציון ולהפיץ שם תורה ודעת בין בני התחיה.

VOL. VII NEW YORK, OCTOBER 29, 1920 No. 32

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן ברײנין

שנה שביעית ניו־יורק, י"ז חשון, תרפ"א גליון שלשים ושנים

קִרְאוּ אֶל הָעָם!

לפי הטלגראמות האחרונות שנתקבלו מלונדון הננו רואים ברור, כי הממשלה הבריטית רוצה באמת — מה שאָנו לעצמנו היינו תמיד בטוחים בזה — לעזור לנו בבנין ביתנו הלאומי, במובן היותר רחב של מלה זו, בארץ־ישראל.

על אספת־העם בלונדון, שנקראָה לטובת „קרן היסוד", השמיע הסיר אַלפרד מונד, — המיניסטר הממונה על העבודות הצבוריות שהוא אחד חברי הממשלה אַנגלית,—את הדברים האלה: „הממשלה האנגלית מחכה להתאמצות היותר גדולה מצד היהודים לעשות הכל להצלחתה של הציוניות, ולעשות כל הדרוש כי ארץ־ישראל תהיה למופת לכל הארצות".

סיר אַלפרד מונד שהיה היושב־ראש של האספה האמורה נתן שבח ותהלה להד"ר חיים ווייצמאן והעיר, כי העם העברי חייב תודה והכרה להמנהיג הציוני הזה בעד עבודתו המצוינה לטובת הציוניות. „עין בעין אָנו רואים — קרא המיניסטר היהודי מונד — כי חלומו היפה של הרצל הולך ומתגשם במציאות, ועל כל היהודים לשמוח על זה. והדרוש ביותר בשעה זו הוא רק הכסף, הסכומים העצומים." ובסוף נאומו קרא סיר אַלפרד מונד לכל היהודים, כי יתאחדו בעבודתם הציונית בארץ־ישראל.

וחשובים מאד הם הדברים שהשמיע הד"ר חיים ווייצמאן בעצמו באספה האמורה: התעודה הראשית של הציונים בארץ־ישראל היא ליסד שם מדינה יהודית (הנואם השתמש במלה האַנגלית „קאמנוולטה", שאי־אפשר לתרגמה בעברית אלא בשם „מדינה"); מה שנוגע לזמן התגשמותה הנה הדבר הזה תלוי רק בנו, היהודים.

מהדברים אשר השמיע ראש ההסתדרות הציונית העולמית, חיים ווייצמאן, באספת העם, דברים שהוא אחראי בעד כל מלה ומלה בפני העם העברי ובפני הממשלה הבריטית, — דבריו אלה מוכיחים בעליל, כי העבודה המדינית הציונית עדיין לא נגמרה, כי היא הולכת ומתקדמת להצלחתה ולמטרתה האחרונה וכי תביעותיהם הציוניות של ווייצמאן וסוקולוב הורמו והגבהו וכי שניהם נחלו בזמן האחרון, אחרי הועידה בלונדון, נצחונות לא קלים בשדה הפוליטיקה היהודית אחרי אשר הגבירו את כל כחותיהם ונלחמו עם כל המעצורים והמכשולים מבית ומחוץ.

המנהיגים הציוניים, הבטיח ווייצמאן, דורשים עתה מאַנגליה ומיתר הממשלות לראשונה ערובה, כי הנציבות בארץ־ישראל תהיה תמיד מסורה לידי אנשים המודיעים חבה וידידות להציוניות והעוזרים להתגשמותה, כמו שעושה עתה הסיר הרברט שמואל, הרואה את תעודתו הראשית לעזור ליצירתה של ארץ־ישראל יהודית.

שנית, דורשים המנהיגים הציוניים, כי הקרקעות שאין להם בעלים (אלה הנחלאות שהיו שייכות, בימי ממשלת הטורקים, להשולטן וששטחן עולה לארבעה מיליונים דונמים) ימסרו חנם לידי היהודים (בתנאי כי יעבדו אותם).

שלישית, כי יחוקו חוקים בארץ־ישראל שיתנו את היכולת להיהודים לפתח ולעבד את אדמתה.

רביעית, כי ההגירה היהודית לארץ־ישראל תהיה חפשית ובלי כל הגבלות וגבולות.

מהידיעות הבאות מלונדון ומפאריז אָנו רואים, כי סוקולוב ווייצמאן מתאַמצים בכל כחותיהם שבל יגזלו את גבולות ארצנו ולבל יחלקוה בין אַנגליה וצרפת, כי ישיבו לארץ־ישראל את גבולותיה הטבעיים והמסורתיים למען תוכל להתפתח כמדינה העומדת ברשות עצמה ואינה זקוקה בכל לאחרים.

ואָנו מקוים, כי גם יצליחו בכל תביעותיהם הצודקות להצלחתו של עמנו ולהצלחת אַרצנו.

מסרנו פה רק מעט מהבשורות הטובות המגיעות אלינו, בזמן האחרון, יום־יום על־דבר הנצחונות הפוליטיים בארץ־ישראל ועל־דבר התקוה הטובה הנשקפת לבנין ביתנו הלאומי ולתחית עמנו על אדמת אבותיו.

מכל האָמור ומכל המובא הננו רואים, שלא לבד שאין כלל מקום ליאוש בקרב הציונים, אלא שמעולם לא קוינו, גם האופטימיים והדמיוניים הקיצוניים שבקרבנו, למצב יותר טוב ולנצחונות יותר גדולים בשעה זו.

הכל טוב ויפה, הכל יש להשיג — ומה אָנו חסרים? חסרים אָנו בשעה זו, שעת הנחת אבן־הפנה לבנין עתידנו, רק כסף, רק עזרת העם היהודי, רק התעוררות והתלהבות לאומית. חסרים אָנו בשעה זו תכנית ברורה של עבודה מעשית ותכופה — ולזה מקוה ומחכה הקהל היהודי.

הקהל היהודי באַמריקה מחכה, כי יבואו אליו בתכנית ברורה, ובמדה גדולה ומקפת, לדרוש עזרתו והשתתפותו הממשית בבנין ארצנו. הן אָמנם יודעים אָנו את צוק השעה הזאת, את הדאגות המטרידות וחוסר הבטחון המורגשים ומוחשים בעולם המסחר והמעשה ואת ההתחייבות הגדולה שיש לבני עמנו במדינה זו להציל את אחינו ממות ומכליון בארצות חורבנם והריסותם, אבל יחד עם זה הננו גם מאמינים באמונה שלמה בכחותיו של עמנו וברצונו העז והנאמן לבנות את ביתנו בארץ־ישראל ולהבטיח את קיומנו ועתידנו על אדמת אבותינו המחכה עלינו ואשר התחייבנו להחיותה ולהפרותה. עלינו רק לבוא אל כל שדרות עמנו בארץ זו ואל כל מפלגותיו וכתותיו ולדבר אליהן דברים ברורים, כי בלי עזרתם הרחבה והתכופה, שאינה סובלת שום דחוי, בלי קרבנות ומסירת־נפש לא נבנה את ציון ולא נקים את עמנו על רגליו על קרקע מוצק, כי נקבר בידינו אָנו את התשועה הגדולה והנאמנה, שיש בה גאולת הגוף וגאולת הרוח לעמנו, אשר שלח לנו אלהים בשעה שעמנו עומד על עברי פי פחת, כי אם לא נמהר ולא נאַמין את שארית כחותינו לבנות את ביתנו הלאומי, שאם לא נמהר להשתמש בהכושרת הגדולה שניתנה לנו מאת ממשלת אַנגליה ובעלות בריתה להשיב את כבודנו ולהחיות את אַרצנו ולהושיב עליה את בניה המתגעגעים עליה ומתפללים על גאולתה היא וגאולתם הם מיום לכתם בגולה, מיום אשר נתרחקו מעליה ביד אכזריה, אָז נהיה לבוז ולחרפה בגוים, אָז גם יורע גורלנו בכל הארצות והמדינות ואָז גם יעזבו בנינו ובני בנינו את דגלנו, אשר מסרנו עליו חיינו כאַלפים שנה ותקומה לא תהיה לנו בכל העולם.

בכל הארצות והמדינות כבר התחילו לעבוד בעד „קרן היסוד", ובני עמנו שם נותנים כסף ומביאים קרבנותיהם, יתר מכפי יכלתם, נותנים את הפרוטה האחרונה גם אלה הרעבים ללחם. ורק באמריקה עוד לא התחילו לעשות דבר בשביל קרן־היסוד שנתקבלה פה־אחד על הועידה הציונית העולמית בלונדון. וכל יום עובר בהכנות ובהכנות להכנות, כל יום עובר בפקפוקים על־דבר קרן־היסוד, על־דבר הצורה והתכונה, המדה והמשקל אשר יתנו לה במדינה זו, — כל יום עובר ללא עבודה עצומה בשביל קרן־היסוד מביא הפסד רב, מרפה את הרוחות ומגביר את היאוש בקרב המחנה. על כן גם רבו התלונות, הנרגנות והחשדים, גם במקום ובשעה שאין להם כל יסוד וכל טעם וסבה מספקת, בקרב שורות הציונים ודוקא בין הטובים והמעולים שבהם. והמצב החדש שנוצר, לרגלי זה, בקרב ההסתדרות הציונית באמריקה, היא כחידה בעיני הקהל היהודי הגדול וגם בקרב הציונים העודרים במערכה. —

צריך להגביר את העממיות בקרב ההסתדרות הציונית ולהטיל את האחריות הלאומית על כל יחיד ועל כל קבוצה ואגודה שבקרב המחנה. סוף־סוף עשירינו הגדולים במדינה זו, גם באופן היותר טוב, לא יתנו סכומים גדולים בעד העבודה הציונית בארץ־ישראל, ועלינו לפנות אל שדרות עמנו הרחבות. וההסתדרות הציונית באמריקה, אם עיניה בראש ואם אין היא רוצה בחורבנה, עליה לשנות את שיטתה ודרכיה מאתמול ולהיות עממית באמת, בכל תוקף ובכל רוחב ההוראָה של מלה זו.

צריך להרים את הרוחות, צריך להגביר את העבודה ולבלי לדחותה אַף ליום אחד, צריך להשתמש בכל הכחות הציוניים שיש לנו וצריך למשוך אלינו כחות חדשים. צריך להשתמש בהכחות הקרובים יותר אל העם, אל ההמונים הגדולים. צריך להגביר את ההכרה בלב כל המחנה, שאין אמריקה הציונית רשאית בשום אופן שבעולם לבנות במה לעצמה ולהפרד מההסתדרות הציונית העולמית. כל נסיון, יבוא מאיזה טעם שיהיה, להרוס, או גם לפגוע פגיעה קלה באחדותה של ההסתדרות הציונית העולמית,— כל נסיון כזה, יתלבש באיזו צורה שתהיה ותהא נא כוונתו היותר טובה, סופו להביא חורבן להציוניות כולה.

כרבע מאָה שנה בנינו את ההסתדרות הציונית העולמית (שאינה מבדילה בשום אופן בין אחים מבני ארצות שונות) שנעשתה לחטיבה אחת ושבכח אחדותה השגנו מה שהשגנו בארץ־ישראל (ואָנו מאמינים שהשגנו הרבה: החלום הציוני היה למציאות); בנינו את ההסתדרות הציונית העולמית בלשד עצמותינו ובדם לבבנו — ומי זה יקבל עליו האחריות להרוס אחדות זו?

קרן היסוד צריכה להיות אחת בכל הארצות, אם גם האופנים והמכשירים להוציאָה אל הפועל יכולים להיות שונים לפי תנאי המקומות.

קראו נא אל העם — והוא יענה.

ר. ב.

אַנְגְלִיָה וְהַיְהוּדִים

מאת

אב. גולדברג.

אם מזכירים את הגל הזידון, הסוער והפרא של האנטישמיות האכזריה וחסרת־הטעם שהציפה עכשיו את העולם והניעה אותו ככברה, אז אין מה להתאונן על אנגליה. לעומת המדינות האחרות כמו גרמניה, אוסטריה, ועל אחת כמה וכמה פולניה או אונגריה, האי הבריטי לגן־עדן יחשב, מאחרי שמצב היהודים שם אינגו רע כל עיקר.

לפי שעה שוים היהודים עם שאר תושבי בריטניה בעיני החוק, ולא רק על הניר בלבד, ולא רק להלכה אלא גם למעשה. בתי המחוקקים האנגלים, גם הבית שלמעלה וגם זה שלמטה אינם עדיין קן לאנטישמיות. אמנם אין מחסור באנטישמיים גמורים גם בשני הבתים האלה. אפשר למצוא שונאי ישראל רבים בין הלורדים כמו שנתגלו בצורתם האמתית בשעת הויכוח האחרון בבית הלורדים על דבר הציוניות.

לורד סידנהיים נשא אז נאומו כאנטישמי גמור. הוא לא התבייש כלל בשנאתו הגלויה לעמנו, הוא גם לא השתדל לכסות עליה ב„עלי תאנים". ועוד זאת, הוא לא הטיח דבריו כלפי הציוניות בשם עצמו, אלא בשם חבורה או מפלגה. הוא השתמש בנאומו הנזכר בשם־הגוף „אנחנו" — אנחנו חוששים להחלטת הממשלה, אנחנו דואגים פן תצא מזה תקלה. היה מורגש, כי הלורד לא ללמד רק על עצמו יצא, אלא גם על החבורה כולה; ברור היה הדבר, כי קודם שהשמיע דרשתו פלסתר ברבים התיעץ עם חבריו להרע, שלא מעטים הם בחוגו. ואמנם הוא לא נשאר זמן רב יחיד בדעותיו. לא הספיק לגמור את שטנתו ובאו אחרים לתמכו. גם אבירים אחרים שלחו את חציהם המרעילים לחזה העם היהודי המקולל, ה„אנטיכריסטוס", הרוצה להכנים לרשותו את הארץ שבה נולד הנוצרי — חוצפה לא נשמעת כזו. שומו שמים! אולם הלורדים האלה שכחו, כי היהודים האלה בחוצפתם לא רק שהכינו את מקום־הלידה של גואלם, כי־אם גם אחראים הם בעד לידתו עצמו. כל האחריות מוטלת עליהם.

אכן למרות כל זה אי־אפשר להחליט, כי המורשון האנגלי הוא אנטישמי כמו, למשל, שונא ישראל זה של הגרמנים או של האוסטריים, ביחוד האוסטריים. סוף־סוף הכנוי אנטישמי הוא עדיין שם של גנאי באנגליה כפי שאפשר היה להווכח אפילו מהתתקפה על הציוניות בבית הלורדים.

כשבא קורזון להגן על הממשלה ולהוכיח את צדקתה האשים את סידנהיים שדבריו נגד הציוניות ריח אנטי־שמי היה נודף מהם ו„כן לא יעשה במקומנו".

אולם צריך להודות, כי ישנה תנועה אנטישמית גם באנגליה, ויש לחשוש, כי התנועה הזאת שראשיתה מצער תגרום נזק רב לעמנו באחריתה. כשמזריקים רעל לתוך הגוף מדי יום ביומו סופו להכלות, הויתו תפסד, אפילו אם הדם בריא וחזק להלחם נגד הארס בעת הראשונה.

באנגליה נמצאים עכשיו מרעילים במספר רב המכניסים סם־מות לתוך הגוף המדיני האנגלי. המרעילים האלה עומדים על המשמר ומשתמשים בכל הזדמנות שישנה נגדנו, עושים מטעמים תפלים ומגישים אותם להקהל הנהנה ממנו הנאה מרובה, כנראה.

היתה אנטישמיות באנגליה גם לפני המלחמה ורשמיה היו נכרים בחיים. חלק ידוע מהאינטיליגנציה היה אפילו מתהדר ומתגנדר בשנאתו לעם היהודי, כמי שאומר: בואו וראו, אנחנו נאורים והולכי־קדימה, ולכשתרצו אפילו סוציאליים, ואף־על־פי־כן אנו גם אנטי־שמיים. הא כיצד? תאמרו שזהו סתירה מיניה וביה, שאי־אפשר להיות אנטישמי וסוציאליסטון בעת ובעונה אחת, שזה דבר והיפוכו בנושא אחד. אמנם, יודעים אנו גם את זה„ אך אין אנו מקפידים מפני שכל זה הוא רק רק אגדה יהודית, מסקנה יהודית. היהודים כדרכם רוצים להשתמש בהנחה זו בתור תרים בפני הפורעניות המוכנה להם. הם המשעבדים ומכניעים את הכל לטובתם ולהנאתם, שלחו את ידם לנצל גם את הסוציאליות בשביל עניניהם הפרטיים, אפילו את הסוציאליות המכוונת נגד הנצול. אולם אנשים חכמים כמונו, היודעים להבחין בין תכלת לקלא אילן, והמכירים את ההתחכמות היהודית המפוארה, לא יתנו להם להיהודים להרכיב את שאיפותיהם הם בסוציאליות, מין בשאינו מינו. אנחנו מפלגים את הדבר: סוציאליות לחוד, ואנטישמיות לחוד, שתי רשויות שאינן נוגעות אחת בחברתה, ועל כן יכולות האידיאות הללו לדור גם בכפיפה אחת כזאב עם הכבש באחרית הימים. והא ראיה: במוחנו ולבנו אנו הן דרות יחד במנוחה כשני ילדים בני אב אחד ואם אחת ולא תתרוצצנה.

אולם האנטישמיות שלפני המלחמה סוף־סוף לא היתה יותר מהתגנדרותה של איזו חבורה אינטיליגנטית, לא היו יותר מכווני־חן של איזו דיקדנטים קהי־העצבים המבקשים שקוי חריף להרגיזם ובחרו, איפוא, באנטי־שמיות המרתיחה את הדם.

אבל, לאמתתו של דבר, זה לא היה ענין רציני. אפשר היה גם לגלות את המעין אשר ממנו שאבו את המשקה המשכר הזה. הם שאבו אותו מלא דליות מתוך הבור הנשבר, שחצב צמברלין המפורסם, צמברלין האנגלי, שאחרי שישב בגרמניה זמן מה נעשה לגרמני טהור לכל פרטיו ודקדוקיו, וקודם לכל בזה שהדליק מדורת השנאה לעם היהודי.

הצסטורטונים, הבללקים ואף הוולסים מצאו טעם ועונג במטעמים אלה שהתקין הבשלן צמברלין, ראשית מפני שמינם הוא, כלומר, אף צמברלין מצטיין בדלי־טנטיות והם כדליטנטים, שטחיים, ששו לקראתו. סגנונו

ערב לחכם. אף הם, כמו צמברלין, אוהבים לקשט את דבריהם בנוצות־המדע. אוהבים לפעמים להתנפל על המדע בעצמו למען יראו וידעו... כדי להפתיע את הקוראים העיפים ולהתפאר לפניהם באומץ רוחם אשר לא ידע חת, ושהוא מעיז להתקומם אפילו נגד שלטון המדע בעולם. הם לוקחים את כלי זיינם מ„בית־הנשק" של המדע, כביכול, והם נלחמים על־פי חוקי המדע. מובן, שאין השד נורא כל־כך. הפצצות שהם זורקים והמקימות שאון כל־כך גדול אינן מסוכנות כלל וכלל, מפני שהן אליבא דאמת רק מעשי־להטים ולא יותר.

אפס האנגלים הקרובים ברוח לצמברלין ראו את המציאה ונפלו עליה. הוא היה מגן ומחסה לאופן כתיבתם. אפשר בסגנון כזה לחבר גם ספר מעין: „היסודות של התרבות..." אז כדאי הסגנון הזה שנכבדהו ונשמרהו.

והשנית, השיטה של צמברלין מצאה חן בעיניהם, אותה השיטה על־דבר גזע נבחר, גזע שיש לו תעודה רמה בחיים להיות אור לתבל. לפתע פתאום הרימו את הגזע הגרמני למדרגת ה„כל־יכול", לבחינת השאור שבעיסה של התרבות האנושית, עלת העלות של המחשבה והיצירה העולמית. לפתע פתאום ראו בגזע הגרמני את היסוד של כל דבר יפה וגדול, נשא ונשגב בעולם, את הלב והמוח של העלילות והפעולות הכבירות שהניעו וזעזעו את תולדות האדם. הגזע הגרמני, הוא ורק הוא בלבד, נתן לעולם גבורים ואנשי־רוח, משוררים והוגי־דעות, ממציאים וכובשי־עולם, בונים ורוזני־ארץ ממדרגה הראשונה, מפני שהגזע הזה מחונן בכל המעלות שמנו חכמים בגזע גאוני, בכל המדות התרומיות והכשרונות הנשגבים. בגזע הגרמני נתגלו אנשים בבחינת בני־אל, אמיצי־רוח, שנאבקו עם הגזעים האחרים ויוכלו להם; הגזע הגרמני הוא מלך העולם, השמש והעגול שבו הוא הולך וסובב, היצירה וזכות קיומה. ואויבו בנפשו, השולח את ידו לדכאו, הוא הגזע השמי. כשהראשון — אור, השני—חשך וצלמות, כשהראשון—טהור ורם ממלאכי־עליון, השני — עכור ושפל משדי־שחת. כשהראשון — התוך והגרעין, השני — גרוע מן ה„קליפה", כשהראשון — שיא־האלפים, העוטר על קדקדו את נזר־השמש, השני — תחתיות־שאול. כשהראשון — המשיח, השני — האנטי־משיח המקולל, הנושא אות־קין על מצחו.

הפזמון הזה הפיק רצון רב מאלה האינטיליגנטים, שנתחנכו על התנ"ך ועל הברית החדשה להבדיל. בראשון קראו שעם ישראל הוא עם נבחר, עם־סגולה, ממלכת־כהנים, ועל־כן קנאו בו קנאה עזה, ובשני קראו את ההפך, כי עם היהודים הם צבועים ומורדי־אור, שאין בעולם משלם, ועל־כן שנאו אותם שנאה חריפה. האינטליגנטים האלה היו נתונים בין שתי אבנים־שואבות ולא יכלו לצאת מן המבוכה. מצד אחד האמינו בעם נבחר, אולם לא יכלו להתפשר יותר עם הרעה, כי העם הזה הוא העם העברי השנוא עליהם. ומי הוא אם איננו העם העברי? והנה בא צמברלין ומצא את הפתרון: הנבחר הזה הוא הגזע הגרמני, הכולל בתוכו גם העם האנגלי. ואין כל פלא, איפוא, אם התורה הזאת שיצאה מבית־מדרשו של צמברלין מצאה לה מהלכים בתוך החבורה הזאת. היא התאימה למעמד־נפשם.

אכן החבורה הזאת לא היתה מסוכנה כל־כך מאחרי שסוף־סוף שנאתה לעמנו לא נבעה מתוך עניניה החמריים או מתוך פחד־היהודים כי־אם מתוך אמונת קדומים תפלה ולא מעט מקנאה לעם הזה שכל־כך הרבה קראו עליו בתנ"ך, שמהשפעתו אין הם יכולים להשתחרר עד עתה.

שונה הוא המצב עכשיו. עכשיו ישנה מפלגה אנטישמית באנגליה המתנגדת לא ליהודי המפשט מתוך קנאה לאומית כי אם אל היהודים קרוצי־חומר, שיש להם השפעה רבה בהנהגת הממשלה, בהנהגת המדיניות העולמית, ושנאתם ליהודים היא לא מתוך קנאה גרידה אלא מיראה, בבחינת „נפל פחד היהודים עליהם".

השכבה העליונה באנגליה, וביחוד המפלגה הצבאית מתיראה מפני הבולשביות ההולכת ומתפשטת בעולם וכובשת לבות ההמון. ואת התנועה הזאת הם חושבים בצדק או שלא בצדק לתנועה יהודית, לתנועה הנובעת ממקור יהודי. הפחד שמקנן בלבם מעכב בעדם לראות נכוחה ולשפוט דבר לאמתו. הפחד הוא מעמד־נפש כזה השולל מן האדם את המנוחה הדרושה למען התחקות אחרי שורש דבר ולהסיק מסקנות נכונות. הפחד מעור עיני חכמים.

, צריך לזכור גם זה, כי טוב להם להאמין שהתנועה הבולשביסטית היא תנועה יהודית מאחרי שבזה הם חושבים להבאיש את ריחה בעיני העם. הם מאמינים, שאם העם ישמע שהבולשביות היא יצירה יהודית, יתרחקו ממנה כמן הכיעור, כמדבר תועבה. הם יודעים כי השנאה לעם היהודי הכתה שרשים עמוקים בלב ההמון. מובן, שכדי להזהיר את העם מן הבולשביות, יצירת היהודים, כביכול, הם רואים צורך לחזק את השנאה לעם היהודי, להלהיב את הניצוצות למדורה ולהוסיף שמן על המדורה.

וכך הם נוהגים. יסדו עתון משלהם הבודה עלילות שונות על ראש עמנו חדשות לבקרים, ומבקש בכל צרה שלא תבוא, בכל תסיסה ובכל מקרה המתרחשים ומתרגשים בעולם המדיני, את היהודים בתור שעיר המשתלח, וכך הופכים כל שאלה וכל שערוריה לענין יהודי.

לפי דבריהם, לא נוצר, חלילה, העתון על־מנת להלחם ביהודים אלא כדי להגן על העולם הנוצרי נגד העם שאין לו אלהים משלו, אין לו ארץ ומולדת, אין לו תרבות ומסורה, אין לו מצפון ועיקרים אלא אהבת הבצע ושאיפת השלטון, כנגד היהודים שקשרו קשר וכרתו ברית סתרים למען עקור משורש את התרבות, הנוצרית כמובן, ועל חורבותיה לצאת במחול שעירים כדרך היהודים שהם בבחינות רוחות רעות וישלחו לשון, — לשון יהודית, שומו שמים! — להעולם הנוצרי. ולפיכך התאזרו והתאגדו לאגודה אחת למען עמוד בפרץ ולעצור בעד הרעה שלא תתפשט. כי איך אפשר שנוצרים טובים בעלי תרבות יראו מעשי ידיהם עומדים להחרב והם לא ישתתפו במלחמת־מצוה?

והעתון הזה הוא לא היחידי באנגליה. יש עתון בעד השכבות הגבוהות ויש עתון גם בעד ההמון הגס, ויש גם עתון בעד האינטיליגנציה, כלי־המבטא מיסודו של צסטרטון ובלליק שזכו להעמיד תלמידים מובהקים בארץ העולים על מוריהם בשנאתם לעם היהודי.

סופו של דבר, מצב היהודים באנגליה הולך ורע ואחריתו מי ישורנה. העבים מתקשרים ושמי היהודים מתקדרים.

אפשר למצוא מגרעות בכל עם אף כשלא בודקים במגדלת, בפרט כשמשתמשים במיקרוסקופ. כל עם ועם וחסרונותיו, כל אומה ואומה ולקוייה, ואין כל צורך כלל וכלל להוסיף עליהם. והנה באים אנשים ומעמידים את עמנו תחת הזכוכית המגדלת ובודקים וחוקרים אותו מתוך מטרה אחת, לא למצוא, חלילה, את האמת כמות שהיא, אלא למען גלות פגימות וסירכות, ולא מסתפקים במה שמוצאים אלא מוסיפים על אלה הררים של עלילות ובדיות, ואין מה להתפלא, איפוא, אם היהודים יוצאים מתחת ידיהם שחורים משרים.

ומי יודע כיצד יסתיים המשחק הארור הזה?

---

* * *

תְּמוֹל אָהַבְתִּי עַלְמָה אַחַת,
וְהַיּוֹם כְּבָר לִבִּי בָּחַר
גַּם בַּשְּׁנִיָּה וּבַשְּׁלִישִׁית —
גַּם בָּרְבִיעִית יִבְחַר מָחָר!

אֶתְמוֹל — שָׂרָה שְׁחוֹרַת עַיִן,
חִוְרַת־לְחִי וַעֲנֻגָּה,
הַיּוֹם — רִבְקָה צְהֻבַּת־קְוֻצָּה
כֻּלָּהּ אֵשׁ וְחֶדְוָה סְפוּגָה·

מָחָר — רָחֵל, לֵאָה — רַבּוֹת
הַשּׁוֹשַׁנִּים הָרַעֲנַנּוֹת,
כֻּלָּן קוֹסְמוֹת — אֶקְטֹף כֻּלָּן
עַד לְיָדַי עוֹדָן נַעֲנוֹת···

רַבּוֹת הֵנָּה הָעֲלָמוֹת
אַךְ גַּם רַבִּים הַבַּחוּרִים···
אֶחְטוֹף, אֶחְבּוֹק, אֶשַּׁק כֻּלָּן
עַד לֹא חָלַף תּוֹר הַנְּעוּרִים···

אפרים א. ליסיצקי.

קול התַּן*

מאת

זינא רבינוביץ.

בחוץ היה מטר סוחף שהרגיז בקול דפיקתו בחלוני את עצבי הנרגזים. ויותר ממנו הרגיזני קול התן שבכה בחשכת הלילה המשונה הזה, כנראה, על־יד ביתי.

קולו הגיע לאזני כקול יתום עזוב, סגור בבית ריק, כקול כלה שחתנה בגד בה, כקול אם שכולה היושבת לפני מתה...

קול התן הבוכה, שהגיע לאזני מבעד לחלוני הסגור, הרגיזני, הביא בלבי פחד גדול, בלתי־ברור...

ונוסף על זה אש מנורתי הדלה, הלכה הלוך ודעוך...

נר לא היה לי, רק שני גפרורים בקופסתי.

קול התן הולך הלוך וגבור, הלוך וקרב לאזני...

זה כמה לילות שהשינה נדדה מעיני.

הפחד להשאר עם קול התן כל הלילה בחדרי האפל הקימני על רגלי ואלבוש מעיל־גשם, הזדיינתי במקלי ויצאתי החוצה.

ברגע הראשון לא יכולתי לנשום אויר מפני שטף המטר שנשפך עלי מלמעלה, אך כשהורגלתי אליו ושלחתי את ידי עם המקל לתור לפני את הדרך שפולה בצות ושלוליות, שמחתי על שעזבתי את הבית.

מדוע לא עלה על דעתי עוד לפני ימים אחדים לעזוב את החדר ולא להמוק בדד תחת צליל בכי התן?

שחקתי לנפשי.

וכי מה אני מפחד מפני התן?

לא אחד ולא שנים הרגתי בתנים בהיותי פועל.

ואני נזכרתי בכתפי הרחבות והחזקות ובגבורתי בהיותי שומר...

אכן יותר קל להרוג תן מאשר לשמוע את בכיו בערב חורף מבעד החלון הסגור, כשאתה נתון בין ארבעה כתלים דוממים בחדר אפל...

תוך כדי הרהורי אלה הרגשתי, שידי, האוחזות את המקל לתור לפני את הדרך, נתקלה בדבר־מה רטוב ורך.

— מי שם? — קראתי מתוך רגש לא־נעים, כי מי זה מטייל בלילה כזה?

— בן־אדם! — הגיע לאזני קול צרוד.

— גם אני בן־אדם...

— אני איני ירא ממך...

— אינך?...

— בלילה כזה אפשר להפגש תחת המטר הסוחף עם איש שמבקש אחרי רופא לאשתו היולדת או...

— או?...

— או... עם חולה־רוח...

— צדקת! נפגשת עם חולה־רוח... — אמרתי בצחוק.

---

* תן = שאקאל.

— לאן שמת פעמיך?
— לשוט בארץ...
— אם כך הוא, אנו יכולים ללכת יחד...
הלכתי אתו.
— מאין אתה בא? — שאל הוא אחרי דומיה ממושכה.
— מחדרי יצאתי...
— מי זה יוצא מחדר יבש אל תחת מטר סוחף כזה?...
— לא יצאתי, כי־אם ברחתי — הפסקתיו.
— יש בורחים משדה־הקרב ויש בורחים מחדרם...— קרא יותר לעצמו מאשר אלי אחרי דממה ארוכה.
— ואני ברחתי מקול התן המייליל — אמרתי חרש.
הוא שתק, כאילו לא שמע.
— משונה מאד— אמרתי אחרי שתיקה קצרה. — כשהייתי פועל הייתי הורג כמה תנים, ועתה איני יכול לשמוע מבעד לחלוני הסגור את קול בכיו...
אני הרגשתי את עצמי לא בטוב על שאני מדבר כל הזמן, מבלי אשר אשמע דבר מפיו — והחרשתי.
האפלה הדלוחה כסתה אותו כולו, מבלי אשר אוכל לראות את פניו.
„אולי הוא מהרהר אחרי דבר־מה או נזכר במי שהוא?" — עלה על דעתי והחלטתי לבלי הפריעו בפטפוטי.
רק שאלתי:
— לאן אנו הולכים?
— אל כותל המערבי — ענה הוא בקצור.
המלים האלה, שכל־כך הורגלתי לשמוע אותן מאז הייתי בירושלים ושביום לא עשו עלי כל רושם — עתה, תחת המטר הסוחף, כשכלתה רגל בן־אדם מן הרחוב המרופשה, בשעה מאוחרת כזו, תחת צלילי יליל התן, הפתיעוני ברעד שהיתה בו מתיקות של פחד וקדושה גם יחד.
אני שערתי לעצמי את פני הרחובות הצרים המוליכים לכותל, עתה, תחת המטר הסוחף, האלמים, המחרישים, האפלים, שלא תצוץ בהם אף בת איש אחת...
והכותל עצמו...
אבניו הגדולות השותקות תחת מכות המטר, והוד גבהו הבוכה על עברו ועל נעוריו...
אני הייתי אסיר תודה לחברי בליל נדודים זה על שעלה על דעתו דבר זה והחלטתי שלא להפריעו בדברי.
אך הוא בעצמו, כאחוז מחשבה, אמר חרש:
— גם אתה ירא מפני קול התן...
— כשהשינה נודדת מעיניך, אתה שומע בקול התן כמה וכמה קולות, קול אלמנה המבכה על בעלה, קול בכי זקנה בודדה בליל „כל נדרי"... אבל גרוע מכל כשאתה שומע בו את קולך אתה, את קול בכיך, המבכה את נעוריך, את קול בדידותך...
— ידעתי לילות נדודים — אמר הוא חרש.
— אין קללה יותר איומה מקללת לילות נדודי שינה...

— לילות נדודים תחת צלילי קול התן... — שנה אחרי דברי כהד.
— אבל כל זה בא עם הבטלה...
— אתה הולך בטל?... — שאל, וכנראה מיד התחרט, כי נשתתק.
— הולך בטל...
— אין עבודה?... — אמר הוא בהשתתפות.
— גרוע מזה... איני יכול עוד לעבוד...
— אתה חולה?
— גרוע מזה... אני אינבאליד...
— אינבאליד? — אמר הוא חרש ונשתתק.
— יש לי ידים חזקות שהפכו כמה סלעים לחורשות זית, יש לי רגלים בריאות שרגלו את הארץ לארכה ולרחבה עשרת מונים, יש לי אגרופים ששמרו על כמה כרמים ופרדסים, הכל יש לי, אך את העיקר אבדתי פעם ואיני יכול לשוב עוד לעבודה...
— את העיקר... — חזר הוא חרש.
— את האמונה... אבדתי... ואברי החזקים חדלי־כח הם עתה...
— זה כבר... אבדת?...
— זה שנתים... אחרי ארבע־עשרה שנים של עבודה ושמירה.
— אחרי ארבע־עשרה שנים — חזר הוא חרש.
— אני באתי לארץ לפני שש־עשרה שנה, הייתי אז בן תשע־עשרה, גימנאזיסטון מהמחלקה השמינית... ברחתי... כדרך כל הצעירים הנלהבים... הורי גרו בפלך סמולינסק באחוזתם... ואני למדתי בעיר... ומשם ברחתי. ומאז אינני יודע מה עמהם, כשם שהם אינם יודעים לאן נמלטתי אני...
באתי לעבוד ולשמור, הייתי ענק, הייתי כמעין המתגבר, זורק את כחותי ימינה ושמאלה, הייתי השומר הכי טוב שהיה מטיל פחד על הערבים של כל הסביבה, הייתי הפועל היותר זריז, עבדתי במקומות של קדחת צהובה, תחת להב חום טרופי... עד אשר...
— עד אשר?...
— עד אשר חליתי בקדחת צהובה... ואז פתאום הרגשתי שאבדתי את העיקר, את האמונה...
— את האמונה?
— את האמונה בעם, בארץ, בכחותי... אבדתי את האמונה באמונתי... מאז הנני אינבאליד... אני הולך בטל... ואין לי כלום, אין לי איש בעולם, אין לי הורים...
— אתה לבדך?
— לבדי... רווק זקן המעשן סיגרה אחרי סיגרה, ששנתו נודדת מעיניו מדי לילה בלילה... שבורח מפני קול התן שבו הוא שומע את קול לבבו האבוד...
— רווק זקן הבורח מקול התן — חזר אחרי דברי בן לויתי.
— רווק זקן — חזר מי שהוא באפלה.
— ואני — אלמן צעיר, אמר בן לויתי בצחוק שקט שהרעידני... — וגם אני בורח מקול התן... מה נורא הוא בלילות החורף — התחיל הוא בחפזון, כאילו

יראו מפני דברי עצמו, בקיץ יותר קל... התן אינו מיילל כך... הלא היא מתה בחורף... בראש־פנה... על ראש ההר שממנו נראים מי־מרום וים־כנרת... שם עומד הבית שלי... בית קטן... שם חדרה... מטתה... עד עתה לא מוצעה... עד עתה ירא אני לשוב לשם... וכשהתן מיילל, מייללת גם היא... תמיד בלילות... שערותיה פזורות על הכר... עיניה בוערות... והיא צועקת: „השקט את התן! איני יכולה!... יבכה לאחר ישאמות... עוד כיעט“...

קולו נרעד והוא נדם.

אנחנו הגענו לשערי העיר העתיקה ודרך הסימטאות הצרות והאגריות בליל גשם זה באפלתן ובדממתן המופרעה רק על־ידי מכות המטר בגגות הבתים, שמנו את פעמינו אל הכותל המערבי. חברי לחץ את ידו אל מקלי ודומם, כפוף ראש ואחוז הרהוריו, המשיך את דרכו.

יצאנו מהסימטה האחרונה. לפנינו נגלה הכותל האפל, העטוף אדי ליל מטר.

על קצות אצבעות רגלינו צעדנו חרש, כאילו יראנו להעיר דבר־מה קדוש באימתו ואיום בקדושתו... הוא' נגש חרש אל הכותל ולחץ את ראשו אל האבנים הקרות והרטובות ומלמעלה ראש הכותל, מעיניו הבלתי־נראות, סנן עליו את דמעתו הקרה.

אני עמדתי לא הרחק מהברי וגם־כן נלחצתי אל האבנים הרטובות...

הן צננו את ראשי הבוער כיד אם רחמניה ועיני זלגו עליהן דמעות תודה.

איני זוכר כמה זמן עמדנו שם...

אך זאת אזכור, ששנינו ברגע אחד נתקנו מן הגוף הגדול והאפל של הכותל ועל קצות אצבעות רגלינו יצאנו לסימטה הראשונה.

הגשם התחיל שוטף ביתר עוז.

אנחנו הלכנו לאט, מבלי שים לב אל הגשם.

שעה רבה תעינו בסימטאות הצרות עד שהגענו לשערי העיר, וכשיצאנו מהעיר העתיקה הוא אמר חרש:

— נפרד בטרם שיאיר הבוקר את פנינו...

אני הבנתי את מגמתו וקבלתי את ידו שהושטה אלי.

— שלום! — אמרתי חרש ולחצתיה.

— להתראות... — אמר הוא.

— להתראות? — שאלתי בתמיה את חברי שלא חפץ שהבוקר יאיר את פנינו.

— הארץ אינה גדולה ביותר...

אני עמדתי רגע על מקומי והבטתי אל צלו המתרחק תחת המטר הסוחף.

— מתי? — שלחתי אחריו את שאלתי המוזרה.

— בהשמע קול התן... — הגיעה לאזני תשובתו ממעמקי האפלה...

ירושלים.

לִמּוּד כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית הַסֵּפֶר *

מאת

חיים יצחק בונין.

א.

שיר היחוד.

בין המון המחשבות המתרוצצות במוחי ולבי בנוגע לקיום עמנו בעתיד ושאלת החנוך, המתיחסת אל זה כיחס שבין המרכז וההיקף, מחשבה אחת תופסת מקום בראש ביניהן, והיא מכוננת מהלכן כפי התכנית אשר תקבע היא בשבילן, והיא: למוד כתבי הקודש ואפנו בבית־הספר. ומדי אשוה לנגד עיני חזון ההתחדשות בחיי עמי ורוח חדשה מתנוססת על דגל תולדתנו, אראנה פועלת בכל ענפי החיים והתרבות, לרבות גם הספרות, והתנ"ך צרור בכנפיה. וכמראיתה בחזון כך צריך להיות שלטונה במציאות. יחוד שלם צריך להיות בין חיי עמנו בעתיד ובין הערכים, הדעות והאמונות, שנתן לנו התנ"ך. לעולם לא נשתחרר מכבלי השעבוד הפנימי אל רוחות זרים ואלהים אחרים, שבהם כלואה נשמתנו בגלות, כל עוד לא ישמע שיר היחוד התם בערי יהודה, בשוק המדינה ובמוסדות החנוך והדעת, והכא בארצות הגולה, בחוצות ושוקים שהיהודים נחתים שם.

הריהו הספר היחידי בספרות העולמית, שבו נזדווגו הנשמה הלאומית עם הצלם האנושי ופעל על הנאמנים בבריתו להיות אוהבי האדם ודואגים לאשרו גם בהיותם מגורשים מחברתו של זה, עשוקים ורצוצים בחומר ורוח גם יחד עד כדי הכחידם כלה מארץ החיים. רוח הקדושה ודעת אלהים מנצנצת מבין שורותיו, אהבה עזה להאדם בכלל ועמנו בפרט ממלאה כל פסוק וצירוף וחרוז, ואנו לקחנום והכנסנום לתוך פרי רוחנו ומעשי ידינו בגלות — כן, בספרות הגלות ובדת הגלות! — ומאז ועד הנה הם מפרנסים אותנו, כל עת לכתנו במדבר העמים, הם שומרים על יחידות נשמתנו מהנפשות הרבות האורבות לישנה שנת־עולם ולהורידה חיים שאולה. והאורבים מה רבים הם ופרי מעשיהם מה נורא ואיום! כל דור ודור מוסיף להעמיק את השאול אשר כרו ראשונים כיד החכמה והדעת הטובה עליהם.

ב.

נצח ישראל.

כמה רגשות מחרידי הנפש מזה ומרוממי הרוח מזה ימלאו חללי הויתי מדי פגשי בענקי־אל הללו, אשר על אבניהם נולדנו ובחיקם נתחנכנו וגם אחרי אשר גרלנו

---

* ראה: „החנוך“ תר"ע, „התנ"ך בבית־הספר“ מאת ד"ר בן־ציון מוסינזון: עפ'ד ת ד, „הגימנסיה העברית“.

והיינו לאנשים לא חדלנו מלינוק לשד רוחם! „נולדנו" ונתחנכנו וינקנו — ותו לא? כלום אנו יצורי התנ"ך, לא היינו גם יוצריו, כלום לא היינו אנו ואבותינו וכלום לא יהיו גם צאצאינו אחרינו עד ל„אחרים הימים" שותפים בהמשכת אמונותיו והתפשטותו בעולם? ומי הוא האיש המרגיש, אם גם לעתים רחוקות, בקרבו קרבה חיונית לכל הדורות וכל התקופות שבתולדות עמנו, ועם זה יערב את נפשו לפוצץ את הקול האחד המפעם ברוח קדשו של התנ"ך לקטעים וחצאים מבלי הרגיש, שבזה הוא קורע את חוט שדרת־העם לחצאים?!

לבי אומר לי, כי בהכבות אור זה, אור התורה והנבואה בכתבה ולשונה, שזרח על ראשנו ביום שיצא מתחת פטישי־העולם בהקישם בסדן הנשמה, יכבו כל הנרות והאורות שהודלקו ממנו בחדרי החיים, הרוח והספר החדש, ושום אור חדש לא יצלח להעלותם שוב, שיהיו למאיר נתיב להנשמה הלאומית בגלגוליה ועתידותיה הקרובים והרחוקים! בעיני „השכל הבריא" טוענים, כי לחשש זה אין מקום וערך במציאות ה„ריאלית", וכל החרדה הזאת אינה אלא פרי הדמיון המתעה וההרגל המקובל בלבד; אומרים: שגיאה אריכתא (גם היא פרי הגלות, אומרים, שזה דרכה להעריץ בהפלגה יתירה עניני העבר) היא בלב עמנו מדור־דור לחשוב את התנ"ך ליסוד הכל, שבלעדו אין חיים ואין תקוה, אין הווה ואין עתיד, אבל על־פי ההגיון הישר אינו גם הוא אלא חלק מספרות היהדות, ולפיכך גם אם יאבד ה„חלק", צורתו המקורית, לא יאבד על־ידי זה ה„הכל". אבל בעלי הטענה הזאת אינם רואים, שעל־ידי זה גופו שהם מגלים מקורו של ה„חשש" ב„הרגל המקובל" או ב„רומאנטיות יתירה", בזה גופו מודים הם במציאותו ה„ריאלית" ואינם מבטלים אותו, כי־אם מקיימים. שהרי מה בא „ההרגל המקובל", פרי „הרומאנטיות היתירה", ללמדנו בזה? הוא מלמדנו: אמונת־הרגל זו נהיתה במשך תקופות ויובלות לקנין כל הדורות, לכח חי בכל תנועות החיים, ליסוד היסודות בכל שעת צרה לאומית וגאולה לאומית, שעליהם יחיה העם ועליהם יבנה רעיונות והשקפות ושיטות בכל מחזות הרוח העולה למעלה, והרי קנתה על־ידי כך זכות קיום לדורות, להיות ליסוד היסודות בתחיה והתחדשות גם בזמנים הבאים ורוחות הבאות. השכל הישר היודע להעריך גבורתם של חזיונות החיים מבין, כי הדבר, שנהיה לשליט תמידי (באין הבדל מהו שגרם לשלטונו) על העם לכל מחנותיו ודגליו ופרציפיו והתמיד פעיתי בתנאים שונים ומצבים שונים ומשונים ובדורות מדורות שונים, אינו יכול להיות דבר שתנאי החיים המתהווים באיזה זמן ובאיזה מקום יצרוהו. הדבר הזה נעשה לעצם מעצמותיו, לניצוץ בלתי נפרד מאבוקת חייו, וכל זמן שלא כבתה האבוקה לא יחדל הניצוץ מלהאחז בה. ומה הם החיים עצמם בעצם מהותם וצורתם אם לא „הרגל נצחי"?

כשאני בא להביע בזה המלה האחרונה, שצרפתי מכל ההרהורים והעיונים, שנצברו במחי בהתרת השאלה האמורה, נדמה לי כאילו אני עומד בשעה זו פנים אל פנים לפני הדר גאונה של נשמת ישראל סבא, שאוותה לה למושב בלב חוזינו, ומבט מישוך מבהיל ומקסים כאחד שלוח אלי מעיני ומזהירני...

מבלי הכנס בפרטי החקירות המדעיות והפדגוגיות, שנאמרו ונשנו בענין זה, אציע פה היסודות שהנחתי לבנין השקפתי על אופן למוד התנ"ך בבית־הספר.

ג.

יצירה וחנוך.

א) בית־הספר התיכוני נועד להיות בית חנוך לנערי וצעירי ישראל, ולא בית־תלמוד או בית־מדע. ב) פרוצס היצירה קודם בזמן ובמעלה לפרוצס הנתוח (הסינתיזה קודמת להאנאליטיקה), ולפיכך פתוח כשרון היצירה, בדרך החנוך והלמוד, קודם לפתוח כשרון הנתוח. למדים אנו מזה: כשאנו באים להורות לנערי ישראל, הנזקקים קודם כל לחנוך מתאים לטבע היצירה, איזה למוד, שתפקידו הוא לנטוע בלבם מדות טובות והנהגות ישרות, אם אלה שמוצאן הוא הטבע האנושי ואם אלה שמוצאן הוא התכונה הלאומית, אשר מטרתו היא לעורר בהם רגשות הטעם, החן והנועם, עלינו למסור אותו בצורתו השלמה וסדורו המקורי, כמו שנמסר מדור לדור. התנ"ך בצורתו וסדורו שהגיע אלינו היה ליוצרו ומחנכו של עמנו מיום החל להכיר עצמיותו וישותו המיוחדה בין כל משפחות התבל, ובצורתו זו שהגיעה אלינו פעל עליו בכל עתותיו וחליפות חייו; ועל־כן אם רוצים אנו שגם מעתה לא ישתנה תפקידו, כמחנך לאומי בתהלוכות ויחסי החיים, עלינו ללמדו לחניכינו באותה הצורה והסדור שנשתמר בהם בכל ימי גלותנו. הטעמתי במתכוון את המלה „גלותנו", מפני שלכח פועל בחיינו נהיה רק מזמן חתימת כתבי הקודש, בערך מאה ושמונים שנה לפני חורבן הבית השני, וביחוד גדלה השפעתו אחרי החורבן, אבל בימי שלטון המדינה היתה השפעתו דלה עדיין בהשואה עם זו, שהיתה לו עלינו אחרי צאתנו בגולה.

על־פי ההנחה האמורה עלינו להרחיק כליל מהוראת התנ"ך בבית־הספר התיכוני בקורת המקרא שרובה ככולה, עם היותה מועילה להבנת הלשון העתיקה, חוקיה וכלליה, וכן להבנת חזיונות החיים בימים ההם, פוגמת היא את הדר היצירה ושלמותה, ואלה האחרונים הרי הם היסודות הראשיים לתכלית החנוך. על המורה להציע חזיונות התנ"ך, תוכחותיו, יעודיו ומשאותיו, בצביונם השלם, כעובדה שלמה, חיה וקיימה בכל חלקיה וסעיפיה, שהתרחשה בהלך רוחה של האומה,

באופן זה צריך למסור גם את הדעות והאמונות כמו שהן כתובות בספר, מבלי שים לב בדייקנות „מדעית“ אם הן מסכימות לתכונות אומריהן ותנאי חייהן. שהרי העיקר בנידון זה הוא ה ד ב ר ולא ב ע ל הדבר. אל לו להמורה ליגע את מחו יותר מראי כדי לגול לפני עיני התלמיד את ה„מסכה“ הנסוכה על הפרקים והפסוקים, העוצרת בעדו מראות נכוחה את המוקדם והמאוחר, שהבקורת מראה עליהם, מפני שרובי ההנחות ממין זה אינם אלא השערות בעלמא ואינן כדאות לטשטש בשבילן את השלמות עם הגדלות שבה של התוכחות והיעודים. הברורים המדעיים אין בהם ענין אלא בשביל מלומדים ומומחים לדבר זה; הם כבר ספגו לתוכם את התנ“ך ב ש ל מ ו ת ו , והרי קבלו ת נ“ ך ש ל ם על־ידי מחנך ש ל ם , ולפיכך היכולת והרשות להם — אם יש להם נטיה לכך — לנתח אותו ולעמוד על בירור חלקיו, על־פי הוראת הלשון, הסגנון, מצב הזמן וכדומה.

ד.

ה ד ר ך ל ת פ י ס ת ה נ ש ג ב .

חזיונות הנבואה, תוכחותיה והגיונותיה, באים לרוב בלבוש הציור והפיוט הנפלא, ועל־כן אינם נקלטים במוח התלמיד רק אחרי אשר עברו לראשונה את צינורות הלב הדקים. הלב „המבין“ מתפרנס לא רק מפרצופי המחשבה המסויימים לגבולותיהם בעט ההגיון, הפרושים בשמלה על־פני המשפטים המוצקים ומונחים בפשוטן של המלים וחבורן על־פי כללי הלשון, שקבענו להן בהכרה ודעת; הוא מתפרנס במדה יותר מרובה מהציירים הדקים המחלחלים בזרם שוטף של המאמר בלי סדר וחשבון, ומקורם של אלה הוא עבודת הרוח הפנימית, הפועלת במעמקי הנשמה על־פי חוקים מיוחדים לה הנסתרים מבינתנו והשגתנו ושבשביל כך נראים הם לנו ל„משונים“ ו„מתנגדים“ לכללי הלשון הידועים לנו. הציורים הדקים הללו זה טבעם לרוב להזדווג לצרופי מלים וחבורי מאמרים הסותרים לכללי הלשון הקבועים בפה ובכתב.

המורה מבקש אמצעים ודרכים, כדי להקל הבנת הנביאים על התלמידים. לתכלית זו הוא בא ועושה נתוחים בגוף הפרקים, מסדר את המקראות מקרא־מקרא על מקומו הנכון בהסכם עם בנין המשפטים על־פי תורת הסגנון הידועה „לכל יודע קרוא וכתוב“, ועם הזמנים שבהם היו יכולים להאמר. אבל הנתוח הזה יצא שכרו בהפסדו: התלמיד מבין אמנם ביתר דיוק את המאמר „המסודר“ עם „פירושו“ המדויק הנראה אז ב ע ל י ל , אבל פירושו של מי? של ה מ ו ר ה , ולא של ה נ ב י א ; שכינת הנבואה פרחה לה.

וכאן מונחת טעותם של המורים. הם חושבים לגלות א מ ת התנ“ך לאור חוקי השפה הקבועים וסדר זמנים קבועים. ובאמת לאמתו צרופי הציורים, בהיותם נובעים ממעין היצירה, שעל־פי עצם טבעו הוא מחבר חבור פנימי את הנגודים והסתירות שבין החלקים, — הם דוקא מתרפבים בהבנת התלמיד לציור ש ל ם הרבה יותר מאלו „היה המורה מעמיד את כל חלקי המאמר במקומם ה נ כ ו ן “ . כי החבור האמור נעשה בדמיונו לא בכונה והכרה איך לעשותו. הוא נעשה מאליו. אחר שנקלטו שלל רקמותיו, ממלא הדמיון בכחו ויכלתו הוא, כפי המדה הנאותה לו, מה שאנו רוצים להטיל חובה על המורה לעשות בדרך מלאכותי, כמו שמעבירים מטלטלין ממקום למקום ומעמידים אותם על מקומם.

מִכְתָּב אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

ב„התורן“ גליון כ“ח קראתי, לא בלי השתוממות, את נימוקו של השיר „צנח לו זלזל על גדר וינום“, כפי שמשיג אותו מר מרדכי בן הלל הכהן, ונזכרתי באותו דרשן שדרש על הפסוק: „וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי“ ואמר, שלכאורה הפסוק פשוט וברור, אבל „חבו־נא לי עד אשר ארחיק אותו מעט מן השכל ותראו, כי כולו מוקשה“.

מר מרדכי בן הלל הכהן רואה בשיר הזה רמז לקלות ערכו של הישוב בארץ־ישראל בעיני המשורר ביאליק. לפי דעת מר מרדכי בן הלל הכהן, ה„זלזל הצונח על גדר“ זהו כל הישוב בעיני המשורר. „אין הישוב חי ונושא את עצמו, איננו עץ שהכה שרשים עבותים ועליהם הוא נשען בטוח בקיומו, רק ישוב זקוק לתמיכת הגדר“, וכו׳ וכו׳.

ואת הפירוש הזה מצא מר מרדכי בן הלל הכהן בשיר הזה רק מפני שהמשורר שר אותו אחרי שובו מנסיעתו לארץ־ישראל.

לא אוכל לצייר לי כוונה יותר רחוקה ומעוקלת שתוכל להדחק בשורות כל־כך ברורות ופשוטות כאותן השורות של השיר הזה. גם אני קראתיו בחוברת היובל של „השלוח“ וראיתי ב„זלזל הצונח על גדר“ ומתכחש לגזעו, את בן עמנו המתרחק מעמו, ומקוה למצוא מנוחה לנפשו מחוץ לגדר, והוא מוצא מפח נפש; כי בכל שאיפתו להתרחק עוד מדובק הוא בגזעו, ורק פריו נשל ופרחיו נשכחו, ואם שוב יפרח האביב הזלזל האובד לא יפרח, ורק על גזעו יתלה שרביט־קרח, לא ציץ לו ופרח, לא פרי ולא עלה.

כך הבנתי אני את השיר הזה, ופירושו של מר מרדכי בן הלל הכהן בלבל את הבנתי. מרגיש אני, שאם אקבל את פירושו של מר מרדכי בן הלל הכהן ואבד השיר את כל חנו בעיני — ואני כל־כך חמדתיו.

ל י א ו ן ז ו ל ו ט ק ו ף .

חִדּוּשׁ הַיָּמִים

מאת

י. א. לובצקי.

עתוני ווינה וברלין הרעישו את קוראיהם בידיעה מפתיעה: כי הפרופיסור האשכנזי ד"ר שטיינאך בא לידי מסקנא על־פי נסיונותיו בעכברים, חזירי הים ולבסוף גם באנשים, כי הזקנה היא מחלה פשוטה, שאפשר להתרפא ממנה. על־ידי נתוח קל, או על־ידי קרני רינטגן אפשר לחדש ולעורר באדם את כח העלומים. הפרופיסור בעצמו מדפיס עתה ספר, שבו הוא מוסר את מסקנותיו מנסיונותיו במקצוע זה עד עתה, ועוזריו, רופאים מפורסמים בווינה, הדפיסו מאמרים על־אודות המצאתו של הפרופיסור בעתונים יומיים, כדי לעורר את דעת הקהל, כי ימציא את האמצעים הנחוצים ליסוד קליניקה בשביל נסיונותיו של הפרופיסור ד"ר שטיינך. הידיעות הללו הפתיעו את הקוראים, אבל גם העירו ספקות. ולמרות העובדות של הקליניקה עם הפוטוגרפיות בצדן לא גדל האמון בלבות הקוראים, ואחרי עבור ההפתעה שמשה הידיעה הזאת חומר להלצות וחדודים.

חדוש הימים, השבת עלומים, עדנה אחרי בליה הנם אמנם תקוות שנראות לנו כחלומות, אבל מדוע לא יהא אפשר לנו להגשימם ולמצוא את פתרונם? להרבה חלומות של האנושות כבר נמצא פתרון ולשאיפות דורות — הגשמה. ומדוע לא ימצאו מבורשם הגעגועים העזים של תקופות עתירות להשבת עלומים? לעוף באויר אפשר, לשוט באניה תחת המים אפשר, ומדוע לא יהא אפשר לאיזה רופא לחדש את ימינו וכח עלומינו?

„השיבה לי ימי עלומי" — קריאה זו של פויסט, המביעה געגועים עזים מלאי כאב, יאוש וחרטה על החיים מלאי שגיאות והימים שעברו ללא תועלת, קריאה זו שביסודה היא מביעה את התדבקותנו בחיינו שכל כך קשה עלינו הפרידה מהם, קריאה זו לא תהא עוד צעקת האנושות הגוועת, תפלת החיים בין הערבים לפני הנסיסה, כי אם תהיה הזמנה פשוטה של אדם, היכול להשיג ולקנות בכספו כל דבר שבעולם, אפילו כח עלומים. „במה אוכל לשרתך, זקני הנכבד?" — „בבקשה, נקוב לי את שכרך והשיבה לי את עלומי". השבת העלומים. הורם הצעיף מעל עוד סוד אחד של הטבע ירדושתם של נעגועי עד נתחללה והיו לדברים פשוטים, הנקנים בשכר. פויסט קנה את עלומיו מאת מפיסטו בשכר נשמתו, ובנינו ילכו אל הרופא ויקנו את עלומיהם בשכר של פשיטית אהרות.

„אילו הייתי עתה צעיר והיה עלי לשוב ולחיות את החיים מחדש, כי־אז הייתי יודע איך להתנהג" — קורא כל אחד מאתנו כשהוא מתקרב אל הערבים שבחייו ותוהה על עברו. כל אחד מאתנו איננו שבע־רצון מחייו שעברו, האחד על שמעט לטעום מעץ החיים והשני על שלא הרבה לאכול מעץ הדעת. לעת זקנה, בשתש כחנו, מתחוורים לפנינו החיים והננו רואים ומבינים את ערך השגיאות, המעצורים והמלחמות, שהרבו כל־כך למרר את חיינו ולהסיח את דעתנו. האבות והמורים הזהירו אותנו, השתדלו להעשיר ולראשיר איתנו בנסיונותיהם. אבל אין דבר נקנה בחיים בנסיונותיהם של אחרים. בדמיך חיה ורק מנסיונותיך עצמך שתתנכה אפשר ללמוד דבר־מה. לוא הייתי עתה צעיר ועשיר בנסיונותי המרובים של ימי זקנתי, כי־אז הייתי מסדר את חיי באופן אחר. המכשולים, שבימי עלומי היו נראים לי כהררי־עד, הלא הם אפס ואין, והשאיפות, שבשבילן הרעשתי עולמות, רבונו של עולם, מה פעוטות וקלות הן.

ובכן, עכשיו כבר יש תקוה, כי חיינו יתחדשו. הזקנה היא מחלה, שאפשר לרפא אותה, קלקול זמני שאפשר לתקנו. הרופא בסכיני ינתח נתוח מה, בעל הקרנים יגיה בקרני רינטגן וכח העלומים ישוב להתעורר בקרבנו. ובכן געגועינו יתגשמו, ואז תהיה ביכלתנו לתקן את חיינו ולסדרם מחדש על־פי נסיונותינו של תקופת הזקנה.

האומנם אשרנו יגדל בזה?

מסופקני, אחת משתי אלה: אם יהיה ביכולת הרופא לחדש את ימינו כקדם, היינו להשיב לנו את הכח האמתי של העלומים, אז יתנדפו כל הנסיונות של תקופת הזקנה, ודרכנו בחיים יהיה עלינו לעשות רק בכח עצמנו, כח ההוה, כח העלומים. ואם כחם של נסיונות הזקנה יהא גדול כל־כך עד כי השפעתם תהא ניכרת בעלומינו המחודשים, אז עלומינו אלה לא יהיו עלומים כי אם זקנה בעלת כח. אז יהיו לנו מדרגות שונות בעלומינו: מדרגה ראשונה, עלומים של ילדות מבלי כל נסיונות, ומדרגה שניה, עלומים מחודשים עשירי נסיונות, שאינם אלא זקנה. לכל תקופה יש לה ראיתה המיוחדת רק לה והמתאימה לכחותיה. הבחרות אינה יכולה להשתמש בנסיונות האבות והמדריכים משום שהאבות והמורים הנם זקנים כלפי הבנים והתלמידים. חן הילדות היא קלות דעתה, קסם העלומים צפון בשברונם ובאמונתם היתירה בכח עצמם, עורון העלומים זוהי הסקירה המהירה המקיפה וכוללת, בעוד שכבוד הזקנה היא רצינות וישוב־דעתה, פקוח עינה — זהו הסמוי של עינים טרוטות וכואבות. אוי לה לילדות המעמידה פנים של רצינות והמכניסה את ראשה בעולם של נסיונות הזקנה. ילדות כזו היא עוד יותר נרועה מזקנה קלת־דעת. המשרכת דרכיה: האחרונה מגוחכת, בעוד שהראשונה מעוררת זועה.

להשיב ימי העלומים או לשפר את ימי הזקנה, איך שיהיה, והמצאה זו, שהולכת ומתגשמת בווינה, היא מוזרה קצת בעיני בשביל מקום לידתה והגשמתה. המצאה זו היתה מתאימה להפרכים של המנצחים. שמה החיים עומדים בתוקף נעימותם ולכן מובנים גם הגעגועים שלהם לחיי עלומים, אבל ווינה, זה הראש הגדול של גוף ננס, הבירה הגדולה של ארץ קטנה, ווינה, שנדונה בחייה לנסיסה ארוכה והיתה עתה למרכז הכליון והנבול, מה לה לווינה ולגעגועי אחרי עלומים? הלואי שיהיו ביכלתה לטפח את הילדות הטבעית ולא לרדוף אחרי עלומים מחודשים ומלאכותיים. ילדי ווינה גועים וכלים יהודי ווינה רודפים אחרי עלומים מחודשים!

אבל החוקר המלומד איננו עולם בפני עצמו, בודד בתוך המחנה גם בבדידותו והתרחקותו הוא עומד בכל־זאת תחת השפעת החברה והסביבה. ולכן גלוייו של המלומד הנם, לכל־הפחות, סימנים למצב רוחה של החברה. וגלוייו של המלומד הווינאי ד"ר שטיינך הוא סימן למצב־רוחה של בירת אוסטריה. ווינה שואפת לעלומים ולשברונם באשר היא יראה מפני כובד־ראש ודעה מיושבה. ואחרת

אי־אפשר להיות. הרצינות אינה מתאימה כלל לחיי הווינאי עתה. בכל מקום שהוא פונה הוא רואה כליון וגויעה. ולוא התבוננו הווינאים במעט כובד־ראש למצבם ראיוב, כי־אז בידיהם עצמם היו שורפים עליהם את בתיהם ולאור המדורה היו חוגגים את חג כליונם. רק קלות יתירה של עלומים פזיזים יכולה להסתגל לחיים כמו אלה.

הזר הבא מארצות המערב לווינה מתפלא: בביתו שמע קינות ופה — זמירות. בארצו היה רגיל בידים הרוצות וראשים כבדים מרוב עבודה, ופה ראשים קלים ממעוט העבודה. הפאבריקאות שובתות, הרשכבית ריקות, ובנגדן התיאטרונות ובתי־הנשף הנם מלאים אדם. בכל מקום שאפשר לקצר את השעות ולהשתעמם מרוב הוללות שם אתה מוצא את הווינאים והוא משתומם: האם בשביל פרך זה המשתגע מצלצלים בקופת צדקה גדולה של העולם הגדול! והוא אינו מבין, כי זהו מצב „אכול ושתה, כי בעור שעה נמות". לחדש את ימינו כקדם, להשיב או לעורר את כח העלומים, כמדומני, שמלומד ווינאי זה בא בהמצאתו זו בשעה טובה ומתאימה גם לנו היהודים. ויש אשר נדמה לי, כי המצאה זו לא נתחדשה אלא בשבילנו. דוקא בשעה זו, שנגזרנו שפר עלינו בעולם הדיפלומאטי, שזכינו להחלטת סאן־רימו והתמנותו של הרברט שמואל, דוקא בשעה זו שעמנו מתעורר לשוב לארץ עלומיו, דוקא בשעה זו בא אותו הווינאי המלומד בהמצאתו, כי בעזרת סכין או קרני־רינטגן אפשר לחדש את כח העלומים. האין זו אצבע אלהים? אמנם בית מדרשו של הפרופיסור שטיינך מתעסק רק באנשים יחידים ולעלומי לאומים לא שם עדיין את לבו. אבל גם דבר זה, שהיחידים שלנו בכל אתר ואתר שבארצות הגולה יחדשו את נעוריהם וישובו לחיות חיים מלאי כח עלומים יועיל הרבה גם לגאולתנו הלאומית.

ולמה אכחד, ימי הגאולה אחרי סאן־רימו לא העירו בקרבי אותה סערת הנפש שלה קויתי. להיפך, איזו יראה תקפתני. החומר האנושי שלנו אינו יכול לעורר בנו תקוות גדולות. זקנה יתירה, לא עם נסיונותיה כי אם עם אפיסות כחה, קפצה עלינו. בשעה שהיינו טרודים בהכרת העכובים והמכשולים בעולם החיצון דישבנו, כי חסרה לנו רק ערבות הממשלה. עם יש לנו העומד מוכן... נחוצה לנו רק הצהרת הדיפלומאטים והסכמתם. אבל הערבות באה. ויראה הנני, כי עמנו אמנם עומד מוכן... אבל רק להנאל ולא לגאול. החומר האנושי שלנו תש כחו מרוב זקנה. באה ידיעה קטנה בעתונים, והיא חזקה את דעתי על־אודות החומר האנושי שלנו.

מווארשה מודיעים, כי הפאטריוטיות תקפה את כל השדרות והמפלגות. העם מרבה להתנדב לצבא. גם הדיפּוטאטים היהודים באו וותנדבו לצבא כדי להראות את אהבת היהודים לארץ מולדתם, רק בקשו, כי העתונים יפסקו בשעת חירום זו מלהסית את ההמון ביהודים.

אינני יודע איך פעלה הידיעה הזאת על הקוראים, אבל עלי פעלה כרעם ממרום. אודם הבושה כסה את פני בקראי את הידיעה הזאת. בתחילת מלחמת התבל נסך שכרון המלחמה בלבות נעורינו. בכל ארצות הגולה הרבו היהודים לנדב ולהתנדב. עובדה ידועה לכל אלה החפצים לדעת, כי רבים חללי המלחמה בין היהודים, משום שכל חייל יהודי הביט על עצמו כעל לוחם משנה: מלחמת ארצו וגם מלחמת היהודים. דוקא משום שהוא יהודי היה רואה את עצמו כמוכרח לסכן את עצמו יותר מחבריו הנוצרים. ההתלהבות ומסירות הנפש היתה גדולה אצלנו, כמו חפצנו להראות לשכנינו: ראו נא עד היכן מגיעה חבתנו לכם, בודאי תדעו גם אתם להכיר את חובתכם לנו. עד היכן הועילה לנו אותה ההתלהבות הננו יודעים מפי הנסיון. שונאינו אינם חפצים להכיר את הקרבנות הרבים שבקרבנו. להיפך, כל האסונות והאשמות נוללים עלינו. והנה אחרי נסיונות אלה שוב הזרנו לאותה השיטה, שוב באנו להתנדב, לבקש, כי יניחו לנו להקריב את עצמנו לקרבן ורק בקשה קטנה לנו, כי העתונים בטובם יפסקו מלהסית בנו את ההמון.

לפני זמן מה בשעה שצבאות פולניה הוכו שוק על ירך והחיילים האדומים עמדו לא הרחק מווארשה, השעה היתה נוראה ומסוכנה לפולניה. ובכל־זאת לא שכחו הפולנים אף לשעה קלה את מציאותנו, אדרבא, על־ידי מציאותנו הם מסיתים את דעתם, ביחוד את דעת ההמון, ממצבם הנורא: המולדת בסכנה, הלא היהודים אשמים בזה, הם משתמטים ממערכות הצבא, החיילים היהודים הנם רכי־לב, היהודים הנם כל דבר אכזר שבעולם... בקצרה, הפולנים זוכרים תמיד, כי יהודים ישנם בפולניה, רק אנחנו היהודים שכחנו את אשר עשו לנו עד עתה. הננו סוחלים ומוחלים לכל העונות והחטאים, והננו מוכנים להקריב את עצמנו על מזבח מולדתנו החביבה פולניה. רק בקשה קטנה לנו, לבל יוסיפו העתונים להסית בנו את ההמון אם לא בשבילנו, לכל־הפחות בשביל מולדתנו פולניה החביבה.

והדיפּוטאטים היהודים שבפולניה אינם בודדים, חברים יש להם בכל ארצות הגולה. הנני בטוח, כי אם בחודש הבא תצא הונגריה למלחמה אז יחישו גם יהודי הונגריה, כציונים כמתבוללים, להראות את חבתם למולדתם ולהקריב את עצמם, וישכחו את הטירור הלבן ואת ה„גובה המוסרי" של הזרם הנוצרי והמאדיארי. ומה היה להם להדיפּוטאטים היהודים — ישאלוני בני גולה — לעשות בשעת רתחא כזו? פשוט, להודיע לכל התבל ולפולניה, כי בתור יהודים אינם יכולים ואינם רשאים לשפוך אף טפה אחת מדמם בשביל אותו השלטון, שיעשה אותנו הפקר להמון ולנטיותיו הגסות. אבל — ישיבוני — בדברים כמו אלה הלא נביא עלינו כליה ואבדון! ואם לא הודענו את אשר בלבנו, אדרבא, עוד התאמצנו להחניף ולהראות את מסירתנו האם לא בא עלינו כליה ואבדון, האם לא נזדבלה בדמנו אדמת פולניה ואוקראינה! לא, בחרף נפשנו בשביל המולדת לא יעלה בידינו לקחת את לבות שונאינו. ותחנונינו ודמעותינו אינן פעלות מאומה. אירופה הורגלה בזה שמראיתינו וצעקותינו מעוררות לפעמים כעס על כי הננו מפריעים את המנוחה. ואיננו חפצים להבין, כי בשביל יהודים נהרגים ונשחטים אי־אפשר להפריע את מנוחת אירופה. כדי לעורר את העולמות הזרים ולחזק את עולמנו הפנימי נחוץ לנו להשתמש באמצעים חדשים: למחוק מלבנו את הרחמים, להכחיד מקרבנו את רגש המוסר, המביאנו תמיד לידי סליחה ומחילה, הרגשות האלה הנם מכוערים ושפלים, יפים לעבדים ולנזירים. צריך להצית אש שנאה בלבנו, שנאה צורבת ומרעילה, שנאה בכח עלומים, שתביאנו לידי נקמת חיינו הנכחדים, ואז תשמע אירופא ותזדעזע, וישראל לא יהיה עוד כשה מובל לטבח. אבל הוא אשר אמרתי: זקנים אין אונים הננו, אין לנו הכח לשנוא ועוד יותר מזה חסר לנו המרץ להביע את שנאתנו. עזבנו את אלהי העברים, אל קנא ונוקם, והננו בונים במות לאלהי הגלות והעבדות, אל רחום וסולח.

להחריש את הימים ולעורר את כהות העלומים, כמדומני שגם ספרותנו הצעירה תרויח הרבה מהמצאה זו. אין לך ספרות בעולם שהזקנה תהא מתישת את כח סופריה וקוראיה כמו ספרותנו הצעירה.

רובם של סופרינו מתנבאים בימי בחרותם ובימי העמידה נבואתם מסתלקה מהם, וקוראינו גם כן מתענינים בספרות בזמן שהם צעירים סמוכים על שלחן אבותיהם, וכיון שהם יוצאים לעולם המעשה הם מסיחים את דעתם לגמרי מכל עניני הספרות.

לוא הייתי ציר בקונגרס הקטן־שבלונדון כי־אז הייתי משתדל כי מרמיליונים הרבים שהרציבו בשביל תפקידים שונים יקציעו מיליון אחד, לכל־הפחות, בשביל בנין הקליניקה של הד"ר שטיינר בירושלים. ההנכם יכולים לשער את הטובה הרבה שתשפיע על ספרותנו אותה הקליניקה? יהודינו בעלומים מחודשים ישובו יתעניין בספרותנו דצעירה, קהל הקוראים יתגדל ויתרבה מיום ליום, משעה לשעה, וסופרינו, כשירגישו מחדש את כח עלומיהם הלא ישובו להרעיש עולמות. הרבה דברים, שעלו לפניהם במחשבה ונשארו נשמות ערטילאין מפני הזרנר, שקפצה עליהם בלא עת, יתגשמו מעתה...

אבל שוב נמלכתי בלבי, כי חדוש הימים והשבת עלומים עוד תזיק לספרותנו. הזקנה כשהיא לעצמה לא היתה מזיקה לספרותנו, אדרבא עוד היתה מועילה: תלמידי הכמים כשמזקינים דעתם מתישבת עליהם. בדעה מיושבת המביאה לידי הכרת המקום והיכולת עוד היה אפשר לתקן ולסדר את היסוד של ספרות לאומית. אבל עיקר חסרונה של ספרותנו החדשה היא ילדותה היתירה, שהביאתה להשתעשע בדמיונות ולעצום את עיניה מראות את המציאות ולהכיר את יכלתה. ילדים רוכבים על מקל והושבים, כי הם גומאים ארץ, פורשים מטפחת בלואה, ונדמה להם, כי הם עומדים תחת חופת הכבוד. כאלה היו כמעט רובם של המרעישים בספרותנו על־אודות שנוי הערכין והתחיה. אי־אפשר להתאפק מצחוק בשעה שאני עובר עתה על תרועותיהם ותגרותיהם, מלחמותיהם ומהאותיהם. איה איפוא עתה המשנים ומחיים שלנו, שבלי־כך הרבו להרעיש את עולמנו הקטן? ומה נשתנה במשך הזמן הקצר? ערכי החיים, האמנות והספרות שחפצו לשנות ולהחיות או ערכם בעצמם?

הם בודאי לא נשתנו. הם היו מה שהנם והנם מה שהיו: גוברין יהודאין שכל תענוגם היה להפתיע את יושבי קרנות, להתחפש ולהתראות בתור מחריבי עולמות, בעוד שבעצם הדבר לא היה פה לא מחריבים ולא חורבן עולמות, אלא פשוט דמיון ילדותי ולא יותר.

כי חסרים בספרותנו גאונים יוצרים, על זה אינני קובל. הגאוניות היא גולת הכותרת שאפשר לספרות גם בלעדה להתקיים ולהתפתח. אבל כי חסרים לנו בספרותנו עובדים פשוטים, שאינם מתרברבים ואינם מתנפחים, עובדים פשוטים, היודעים את כחם ויכלתם ומכירים את מקומם ועולמם, — על זה הנני קובל וקובל. עובדים כאלה אם היו באים לבנות את ספרותנו היו בונים משלנו וספרותנו הצעירה אפשר שלא היתה מפתיעה אז בברק החיצון אבל היתה כולה שלנו.

ובשביל זה אני תפלה בשביל ספרותנו הלאומית, לא לכח עלומים וקסם הילדות כי־אם לרצינות הזקנה ודעתה המיושבה.

יונה.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹורָעוֹת

באמריקה.

הזמנת הציר הפולני ל„קונגרס היהודי".

ביום הראשון העבר נקראה בניו־יורק אספה מיוחדה על־ידי „ההסתדרות הזמנית של הקונגרס היהודי" לשם חפוש אמצעים נגד הפוגרומים במזרח אירופה וביחוד בפולניה.

יושב־הראש, מר מ. רוטנברג, ששב לפני עת קצרה מאירופה, מסר ריפורט — מיוסד על תעודות רשמיות — בדבר מעשי הרצח והשוד שנערכו בעת האחרונה ביהודי פולניה, מזרח גליציה וליטה. ואם שהרבה פרטים היו כבר ידועים לנאספים, קבלו בכל זאת רושם חדש, שדכדך את נפשם, מהמארטירולוגיה היהודית באירופה על־ידי תמונת־הדמים השלמה שנתגוללה לפניהם על־פי הריפורט.

לפי „סדר־היום" היה הדבר הראשון שעמד על הפרק תיכף אחרי קריאת הריפורט — המשא־והמתן בדבר סדור המחאות וההפגנות נגד הפרעות. אולם הד"ר וויז בקש את רשות הדבור והודיע, להפתעת כל הנאספים, כי הנסיך לובומירסקי, ציר פולניה בוואשינגטון, שלח מכתב אליו, כאל ראש הועד המדיני של „הקונגרס היהודי", שבו הוא מזמין מלאכות של הקונגרס היהודי, שתבוא להתיעץ עמו בדבר הטבת היחסים שבין הפולנים והיהודים.

ההודעה הזאת שנתה את מהלך כל האספה. אחרי ויכוחים רבים החלט לדחות לעת־עתה את עריכת המחאות ולקבל את הזמנת הציר הפולני. יחד עם זה נתקבלה פה־אחד שורה של החלטות בתור דרישות מהממשלה הפולנית, שעובדו על־ידי „הועד המדיני של הקונגרס היהודי". ההחלטות האלה תוצגנה לפני הציר הפולני ויודרש ממנו שממשלתו תענה במהירות האפשרית, אם היא מתחייבת למלא אחריהן.

תמצית ההחלטות היא זו: לאסור את התעמולה האנטישמית בצבא ובעתונות; לאחוז בכל האמצעים שיש ביד הממשלה נגד התפרצות פוגרומים חדשים; הממשלה הפולנית תשלם בעד כל ההיזיקות שסבלו היהודים; כל האשמים בפרעות יעמדו לדין ויענשו; הממשלה תמלא אחרי כל דרישות הדיפלומאטים היהודים בנוגע לפוגרומים ולדרישת שווי־הזכויות בעד היהודים.

נתקבלו גם־כן שתי ההחלטות הבאות: אחרי שיוכח, כי אין בדעת הממשלה הפולנית להיטיב את מצב יהודי ארצה, יאחוז הועד הפועל של הקונגרס היהודי באמצעים שימצא לנחוץ; הועד הפועל של הקונגרס היהודי יבוא בדברים עם „המחלקה המדינית" וידרוש, שהממשלה האמריקאית תגיש דרישה לממשלה הפולנית, כי תמלא אחרי הסעיפים שנתקבלו בחוזה־השלום.

בנוגע לפרעות בהונגריה נתקבלה גם־כן החלטה, הדורשת את התערבות הממשלה האמריקאית.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

— הבטחה חדשה בדבר הצהרת באלפור. על שאלת הציר ארמסביינור ענה מר טשמברליין בשם הממשלה, כי

חבר־הלאומים ידון בקרוב על פרטי הממונות על ארץ־ישראל וכי אנגליה הודיעה בדברים מפורשים, שהיא שואפת לגשם בחיים את הצהרת באלפור. טשמברליין הודיע גם־כן בתוך יתר דבריו, כי שאלת הגבולין של ארץ־ישראל עומדת להפתר בקרוב.

— בקשה ליהודי אנגליה לתמוך בפולניה.
פרופיסור אשכנזי מפולניה, יהודי מתבולל, הנמצא עכשיו בלונדון, פרסם גלוי־דעת, שבו הוא משתדל למחות את כתם הפוגרומים מעל פולניה. היהודים — לפי דבריו — מעוררים את חמת הפולנים בהתחרותם על שדה המסחר ובנטיותיהם הלאומיות. מלבד זה יצא נגד הזכויות למיעוטים. אם יהודי פולניה יעמדו בכל תוקף על דרישת הזכויות האלה — אומר הפרופיסור המתבולל — יגרמו לעצמם רעה יותר רבה. הפתרון היחידי של השאלה היהודית בפולניה הוא, לפי דבריו, ההתבוללות, אולם המתבוללים היהודים אינם צריכים בכל אופן לוותר על הדת היהודית ועל השפה העברית. לאחרונה פונה אשכנזי אל היהודים האנגליים, שיעזרו לפריחתה של פולניה ואז יוטב ממילא גם ליהודים.

בהזדמנות זו הודיע הפרופיסור אשכנזי גם־כן, כי לפי חוזה השלום האחרון, שהוקם בין הפולנים והבולשביקים, ייסף לפולניה מיליון שלם של יהודים.

— ידידי הציוניות ב„חבר הלאומים".
המיניסטר בונאר לו הודיע בפארלאמנט, כי באי־כח אנגליה ב„חבר הלאומים" יהיו: באלפור, פישר ובארנס. שלשתם ידועים בתור תומכי הציוניות.

— ה„טיימס" בדבר גבולי ארץ־ישראל.
ה„טיימס" הלונדוני הדפיס מאמר ראשי שהעיר את תשומת־לבם של הציונים. העתון דורש, שהנהרות ליטוני וירמוך יוכנסו לתוך גבולי ארץ־ישראל.

הכותב אומר בתוך יתר דבריו: „לפלשתינה אין פחמים והיא צריכה משום זה להשיג את אשדות המים שתעזורנה לה להתפתח בתור מדינה מודרנית התלויה ברשות עצמה במובן המדיני והכלכלי. בלי הגבולים הנאותים יהיה בנין ארץ־ישראל רק קוריוז היסטורי. כדי לבנות בית יהודי לאומי, או, נדבר במלים ברורות, לאומיות יהודית, צריכה ארץ־ישראל לקבל את גבוליה המתאימים לה".

יחד עם המאמר הראשי הדפיס ה„טיימס" מפת ארץ־ישראל, בכדי להוכיח את צדקת הנחותיו.

— משפחת שמואל בדרך לארץ־ישראל.
אשתו של הנציב הארץ־ישראלי הרברט שמואל עם כל משפחתה עזבו בשבוע העבר את לונדון לעלות לארץ־ישראל.

* * *

בצרפת.

קבלנו מאת „ועד המלאכויות היהודיות בפאריז את הידיעות הבאות:

— ויצ־בראש הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית ונשיא הדילינאציות היהודיות בפאריז, מר נחום סוקולוב, נתקבל ב־6 לאוקטובר לראיון רשמי על־ידי פרזידנט הריפובליקה הצרפתית ה. מילראן. הראיון נמשך יותר מחצי שעה ובו נגעו בשאלת הציוניות כמו גם בשאלות היהודיות הכלליות. יחס הפרזידנט של הריפובליקה הצרפתית לשתי הפרובלימות הוא משביע רצון.

— בחוגים יהודיים בעלי אינפורמאציה בטוחה חושבים בדרך כלל את עמדתו של מילראן ביחס לשאלות היהודיות לטובות ורצויות. ע.ד בזמן שמילראן היה מיניסטר המלחמה ואחר־כך ראש המיניסטרים היו לסוקולוב אתו שיחות ופגישות בפאריז, לונדון וסאן־רימו. באותם הראיונות הראה מילראן הבנה גדולה בקומפלקס של השאלות היהודיות. הוא הראה גם שאיפה לקשר את הציוניות עם הפרובלימה היהודית הכללית והתיחס במדה שוה לפתרון השאלה היהודית על־ידי ארץ־ישראל ופתרון שאלת שווי־הזכויות ליהודים בגולה מבלי למצוא כל סתירה וניגוד בשתי הפרובלימות האלו. היות שמר מילראן יקח חלק אקטיבי בפוליטיקה החיצונית גם בהיותו פרזידנט הריפובליקה, יש להתענינותו בשאלותינו ערך גדול.

* * *

בפולניה.

— הציונים נגד יסוד „סינאט" פולני.
הצירים אל ה„סיים" יצחק גרינבוים, הארטגלאז, ד"ר יהושע טהון וה. פארבשטיין נתנו דין־וחשבון מפעולותיהם ב„סיים" באספה של עסקנים ציוניים. הנאספים קבלו ריזולוציה של תודה לדיפוטאטים היהודיים בעד הנגתם הנמרצה על הזכויות הלאומיות של היהודים. נתקבלה גם־כן ריזולוציה, שהדיפוטאטים היהודיים יצביעו ב„סיים" נגד יסוד „מחלקה עליונה של הסיים" (מין סינאט). הריזולוציה אומרת, כי מוסד כזה הוא נגד הדימוקראטיות ובהווסדו יחזק עוד כחה של הריאקציה.

— ערמומיה פולנית בסעיפים המדברים על זכויות היהודים. בקונסטיטוציה הפולנית, שעריכתה נגמרה זה עכשיו, בסעיפים המדברים על מתן הזכויות למיעוטים, יש ד.ספה כעין זו: יהודי המגיע לשנת העשרים ואחת, הרוצה לקבל זכויות מלאות, יש לו הזכות להתפטר משייכותו אל הלאומיות היהודית. פירושים על הסעיף הקונסטיטוציוני הזה — מיותרים. כדאי לציין, שיחד עם היהודים מתנגדים לסעיף הזה גם הפולנים הלאומיים.

* * *

בליטה.

— המועצה היהודית־לאומית הספיקה לבאי־כח הממשלות המאוחדות דין־וחשבון מפורט בדבר הפוגרומים שערכו הפולנים ביהודי ווילנה בימים 9 ו־10 לאוקטובר. הדין־וחשבון מוסר גם־כן את פרטי ההיזיקות.

— לפי הידיעות האחרונות מגיע מספר היהודים ההרוגים בווילנה למן היום שנכבשה שוב על־ידי הפולנים למאות אחרות.

— המיניסטרים היהודיים שלחו מכתב־בקשה חדש אל הממשלות המאוחדות, כי ווילנה תסופח שוב על ליטה, בכדי להציל שם את הקהלה היהודית.

— היהודים הפליטים מווילנה והסביבה, שבחרו בקובנה למקום מקלטם, מוכרחים עכשיו, יחד עם יהודי המקום מגיניהם, לחתור אחרי מקום מנוחה חדש. לפי ידיעות אחרונות מתקרבים הכובשים הפולניים אל קובנה והמונים־המונים נמלטים היהודים לערים גרמניות הסמוכות.

* * *

ברומיניה.

בשיחה שהיתה לבאי־כח ישבת העתונות היהודית עם ראש המיניסטרים הרומיני, בירר האחרון, כי הממשלה הרומינית אינה

יכולה להרשות ליהודים פליטי אוקראינה להתישב בבסרביה. אולם — הוסיף — הממשלה הרומינית נכונה לתת הרבה הנחות והקלות להסתדרויות היהודיות שתקבלנה על עצמן את העברת הפליטים לאמריקה או לארץ־ישראל.

על שאלת העתונאי בדבר הרדיפות כלפי היהודים בביסרביה השיב המיניסטר, כי הפוליציה נלחמת בעיקר נגד הבולשיביקים ואינה מבחינה בין יהודים ובין לא־יהודים.

* * *

בסיביריה.

ציוני אחד שבא מסיביריה ללונדון מסר את הידיעה, כי הבולשיביקים החרימו בסיביריה ובאוראל את כל הקהלות היהודיות, המועצות הלאומיות והאגודות הציוניות.

* * *

בארץ־ישראל.

— „עולים" מסיביריה. בין ה„עולים" החדשים נמצאת קבוצה של ציונים מסיביריה שהביאו אתם סכומים גדולים של כסף. הם חושבים ליצור מפעלים תעשיתיים. חברי הקבוצה הזאת באו לארץ־ישראל דרך מדבר „קאבי" ודרך חינה. כפי שהם מוסרים, התחיל להופיע בשאנחיי עתון שבועי ציוני בשפה הרוסית בשם „סיביר־פלשתינה".

— כספי הסיוע של הממשלה האנגלית. לפי הודעה רשמית מאת הממשלה האנגלית, הוציאה אנגליה עד העת האחרונה על עבודות סיוע שונות בארץ־ישראל ובסוריה 575 אלף ליטרות שטרלינג.

— עונש כסף בעד רצח באינקינה. לשכת העתונות היהודית הגיעה ידיעה מארץ־ישראל, כי הממשלה הצרפתית דורשת מאת הערבים 70 אלף ליטרות שטרלינג בתור עונש על רצחם את הקאפיטאן באינקינה.

— ההוצאה לפעולות את פקודת הנציב בדבר השמוש בשפה העברית. מראשון לחודש אוקטובר התחילו להדפיס את כרטיסי־המסע בשלש שפות — עברית, אנגלית וערבית.

ד"ר יוסף חזנוביץ.

נתקבלה הידיעה המעציבה מירושלים, כי ביום 24 לאוקטובר העבר מת שם ב„מושב הזקנים" העירוני העסקן הלאומי הידוע, מיסד הספריה הלאומית בירושלים, „בית נאמן", — ד"ר יוסף חזנוביץ.

— הודעת מרכז הסתדרות המורים בארץ־ישראל. קבלנו מאת מרכז הסתדרות המורים בארץ־ישראל את ההודעה הבאה:

אספתנו הכללית החליטה לחדש את הוצאת „החנוך". הטילה על כל המורים, חברי הסתדרותנו, לדאוג לקיומו ותיבה את המרכז לגשת תיכף להוצאתו.

הננו איפוא בזה להודיע להורים ולמורים. כי מחודש חשון שנה זו יצא „החנוך" חוברות לחודש. כל חוברת תכיל לא פחות מ־4 גליונות דפוס. החלק העיוני של „החנוך" ישאר כמו בשנים הקדומות. את המחלקה „בספרות ובעתונות העברית והלועזית" נרחיב. בכל חוברת יוהצע מדור מיוחד לחיי בתי־הספר והסתדרות המורים.

טובי הסופרים והפידגוגים בא"י ובחוץ־לארץ הבטיחו לנו את השתתפותם. העורכים הם: ד"ר ח. הררי ומר מ. קרישבסקי־אזרחי, בהשתתפותו הקבועה של הד"ר גליקסון.

הננו פונים בזה אל הקהל בארץ ובחוץ־לארץ אשר עניני החנוך העברי קרובים ללבו להכניס לביתם את ירחוננו זה ולעזור לנו בהפצתו.

דמי־החתימה לשנה: בארץ — 40 שילינג, בחוץ־לארץ — 42 שילינג; לחצי שנה בארץ — 20 שילינג, בחוץ־לארץ — 21 שילינג. לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.

הכתובת לכל עניני „החנוך": מרכז המורים בשביל „החנוך", יפו, תל־אביב, תבת דואר 34, ארץ־ישראל.

— ועידת הצופים (סקאוטס) ביפו. בין כל הועידות השונות אשר ביפו מענין לציין את ועידת הצופים, הלא היא ועידת הילדים והנערים, מגיל בית־הספר אשר התחילו להסתדר בשנים האחרונות, כדוגמת ההסתדרויות אשר בגילן בקרב עמים אחרים. התנועה הזאת, תנועת הצופים, ברכה יש בה ביסודה. אבל היא זקוקה מאד למדריכים נאמנים, אשר יסמנו את הגבולין של חיי בית־הספר וחיי החברה הצופית, לבל יבנה האחד על התערערות השני. השאלה הזאת היא בכל עם וארץ ולא נמצאו עוד הפתרונים המוחלטים.

מענין לציין, כי ועידת הצופים התנהגה בעצמה כמו כל ועידה של גדולים. התלמידים למדו לדרך הגדולים בכל עניני הבחירות, הנשיאות וגם בענין „סיניורן קונבנט", כלימר, „ועד הזקנים".

במוצאי־שבת, אור לט"ו באלול, נפתחה הועידה השנתית, שהיא השניה להסתדרות הצופים, אשר הספיקה כבר להקיף את כל ערי ארצנו ומושבותיה. היו כארבעים צירים, ברובם ילדים מן הגיל הרך, באי־כח חמשה־עשר סניפים, המונים כאלף חברים. היו גם באי־כח „השומר הצעיר" בגליציה.

המורה צ. אורלוב, יושב־ראש המרכז, פתח את הועידה בסקירה על העבודה בשנת תר"ף. לשלחן הנשיאות ישבו שני תלמידי הגימנאסיה הירושלמית ותלמיד הגימנאסיה היפואית. ילדות אחרות ישבו אל שלחן המזכירות.

הצעיר ברוק, חבר המועצה הראשית של „השומר הצעיר" בגליציה, ברר את היחסים וההשואה שבין ההסתדרות הגליצאית והסתדרות ארץ־הישראלית.

הד"ר מוסינזון בא לברך את הועידה בשם מרכז המורים והביע את צערו על אשר לא השתתפו באי־כח הצופים בארץ־ישראל בכנוס הכללי שהיה לצופי העולם בלונדון.

המרכז של ההסתדרות מסר דין־וחשבון, ובאי־כח הסניפים מסרו דין־וחשבון שלהם, על מצב העבודה והתפתחותה במשך השנה. כמעט כל הסניפים ציינו התקדמות רבה.

בקשר עם ההרצאות דברו הרבה על מטרת ההסתדרות והרחבתה, על העמקת התוכן בחיי הצופה, על פתוח עבודה רוחנית ועל מקצועות שונים של עבודה גופנית.

רוב המשתתפים הדגישו את האופי המיוחד והמקורי של הצופה העברי בארץ־ישראל, אשר הוא יגשם את חלומות נעוריו עם עבודה מעשית של בנין העם והארץ.

בררו תכנית עבודה לשנת תרפ"א ומסרוה למרכז החדש. הוחלט העיקר להגביר את יסוד העבודה בחיי הצופה, שהצעירים יתעסקו בעבודות שונות בימי החופש מהלמודים וביחוד בעבודות חקלאיות.

במשא־ומתן לקחו חלק גדול גם חברי „השומר הצעיר" מגליציה.

המרכז קבל הוראות מאת הועידה לבוא בקשר עם הסתדרויות הדור הצעיר העברי בגולה, כדי להכין את הקרקע ליצירת הסתדרות עולמית של הדור הצעיר העברי. כמו־כן דנו בדבר השתתפות עם הצופים הנכרים אשר בארץ ועם הסתדרויות הסקאוטים השונים בחוץ־לארץ.

בתור סמל להסתדרות נקבע ציור התמר המציין בתכונתו את אופי הצופה העברי בארץ־ישראל.

נבחרה מועצה ראשית בת 17 חברים, מטובי הכחות המסורים לעבודת הצופים בארץ־ישראל.

הצופה לוויצקי סקר בנאום הסגירה על מהלך הועידה, ציין את שנוי הערכים שנתהוה לרגלי בירור התכנית והמטרה והביע את תקותו, כי כל האידיאלים הצופיים יהיו לעובדות שבחיים.

הנעילה היתה יפה ובהתרוממות רוח נעורים.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

כרוז מאת הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית.

העם העברי נכנס לתקופה כבדת אחריות ורבת התקוה. מועצת הלאומים הכירה באופן מחליט בזכות העם העברי על ארצו ההיס־טורית. אחרי החלטת סאן־רימו שנחתמה באמנת־השלום שבין מדינות־ההסכמה ובין טורקיה, הוקם בארץ־ישראל השלטון האזרחי ובראשו סיר הרברט שמואל השליט בארץ בשם בריטניה הגדולה, ממשלת המאנדאט על ארץ־ישראל.

התקוה שעודדה את רוח עמנו במשך אלפי שנות סבלו, נהיתה כעת לזכות קיימת בעולם המציאות המדינית. ניתנה לנו האפשרות לעשות את הציוניות לציון הבנויה. עלינו להשתמש בשעת־כושר זו הגדולה ובכל כחותינו להחיש את גאולתנו.

הועד הפועל, שהפקד על־ידי הועידה השנתית של ההסתדרות הציונית, רואה חובה לעצמו בשעה מכריעה זו בחיינו להודיע לעם העברי מפורש, שארצנו תבנה ותתכונן אם בלבו ורצונו של העם להקריב קרבנות אין־קץ בהומר וברוח לשם גאולתו, ואם העובד העולה חלוץ לארץ ידע, שהמטרה לא תושג אלא על־ידי עבודה קשה ומסירות נאמנה.

עלינו, בהתאם עם ממשלת הארץ, ליצור תנאים לעבודה פרו־דוקטיבית רחבה בארץ. מדתה כגודל מדת האמצעים אשר העם העברי יקדיש לתכלית זאת. סדור העליה דורש שורה של מוסדות להכנסת העולים הראשונה, יפקוח הבריאות וטפול צבורי. עלינו, על־ידי תקנות מיוחדות, להוזיל את יוקר המחיה השורר כעת בארץ. עלינו ליצור תנאים להקמת מעמד אכרים עברים בארץ שעבודתם פרנסתם, ולפתח צורות הסתדרות המכוונות להתקדמותו הכלכלית של הפועל העברי בארץ־ישראל. עלינו לשכלל ולהרחיב את מוסדותינו הקיימים וליצור מוסדות חדשים אשר יעזרו להתפתחות התעשיה העברית והתכצרותה בארץ. עלינו להוציא אל הפועל את העבודות הצבוריות הדרושות ולפתח את אוצרותיה הטבעיים של הארץ, למען הפרות את העבודה וערכה. וחובתנו היא לבסס את בית־הספר העברי ולכוונו למטרתו: להשיב לעם שפתו ולהקים דור יוצר ומתערה בארצנו. יעיזון על מפעלנו החנוכי, תתרומם האוני־ברסיטה בירושלים, מכון לרוח העם אשר ישוב למקורו. עליה והתישבות, התפתחות כלכלית ועבודות תרבותיות — כל אלה דורשות מאת העם העברי התאמצות כל כחותיו החמריים והרוחניים. כל העם, כל איש וכל אשה מישראל מחויבים לתת מכחם לעבודה כבירה זו. ההסתדרות הציונית פתוחה לכל הנכנס להשתתף בתוכה בעבודה. ההסתדרות הציונית נכונה גם לעבוד ביחד עם שאר חברות והסתדרויות, שברצונן לעזור בהקמת ביתנו הלאומי. חובת ההסתדרות הציונית תהיה לכוון את כל העבודות למטרה הלאומית האחת.

בער השגת האמצעים הלאומיים הנחוצים כעת למפעלנו, החליטה הועידה השנתית יצירת קרן היסוד, שתסודר בכל ארץ וארץ, למען תת לכל אדם מישראל היכולת לקחת חלקו בבנין הארץ.

ההשגחה על הנהלת הכספים של מוסדותינו תמסר לועד נאמנים מיוחד. ומועצה כלכלית מיוחדת הולכת ומסתדרת כעת, שמטרתה לעזור באופן ממשי להתפתחותה הכלכלית של ארץ־ישראל.

על הפדראציות והחברות הציוניות בכל ארץ וארץ לעורר את העם ולהביננו את האחריות הכבירה של שעה היסטורית זו ודרישתה הנמרצה. אל אמרים בבלי מעשים, אל הכרה בלי עבודה. וידעו חברינו, שמעשיהם וקרבנותיהם הם יביאו את העם למלאות אחריהם.

הועד הפועל של ההסתדרות הציונית בטוח, שהציונים ידעו את חובתם וימלאוה. לבו אמונה, שהעם העברי יתעלה במעשיו לגודל השעה.

עתידו וכבוד קיומו של העם העברי בידיו הם, ועל־פי מפעליו בארץ, עמדתו בעולם תכון.

עם ישראל, בנה ארצך!

הועד הפועל של ההסתדרות הציונית,

חיים וייצמאן, נחום סוקולוב, מנחם אוסישקין, יוליוס סימון ונחמיה די־לימה.

* * *

התפשרות בין הועד הפועל הציוני והאופוזיציה.

לפי ידיעות לשכת העתונות היהודית, התפשר הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית עם האופוזיציה המתנהלת על־ידי ז. זאבוטינסקי ואחרים בנוגע לתנאי העבודה בארץ־ישראל.

הפשרה מבוססת על הסעיפים הבאים: 1) הועד הפועל מתחייב להשתדל בדבר הכנסת תקון בתנאי הממונות על ארץ־ישראל באופן, שמנוי הנציב בארץ יהיה נזקק להסכמתה של ההסתדרות הציונית. 2) קיומו של לגיון עברי בארץ־ישראל צריך להיות אחת המטרות הראשיות של הפרוגראמה הציונית ביחס אל עבודותיה הפוליטיות והכלכליות בארץ־ישראל. 3) „ועד הצירים" בארץ־ישראל צריך להיות מרכב באופן שישריר יחס הארמוני בינו ובין אספת הנבחרים, שהיא באת־הכח היהדות ארץ־הישראלית. 4) תפקיד המלאכות של יוליוס סימון ודי־לימה, שנשלחו לארץ־ישראל מטעם הועד הפועל להכנסת תקונים במפעלים הציוניים, יהיה מוגבל. להם תהיה רק הזכות לפקח על העבודה, אולם — לא למנות פקידים. 5) תקונים עיקריים יוכנסו בועד הפועל הציוני בישיבתו שתהיה בחודש פברואר הבא. 6) על חברי ההנהלה של קרן היסוד יוספו לעת־עתה: זאבוטינסקי, גיידיטש וזלאטופולסקי.

— משא־ומתן בדבר השנת קרקעות בארץ־ישראל חנם. בנאים לפני אספת באי־כח של בתי־הכנסת בלונדון בירר ווייצמאן בין יתר הדברים כי הוא נושא־ונותן עכשיו עם הממשלה האנגלית בשם הועד הפועל הציוני בדבר השגת הקרקעות בארץ־ישראל שהיו שייכות קודם להשולטאן בלי כל תשלום וכי הוא מקוה, שהמשא־והמתן יביא לידי תוצאות טובות.

הוא בירר גם־כן, כי לעת־עתה באים לארץ־ישראל 1,200 מהגרים יהודים בכל חודש. התגשמות תכניתו של האינגינר רוטנברג בדבר השקאת הקרקעות תספיק עבודה ל־30 אלף פועלים יהודים. הוא גמר את דבריו בדרישה לתמוך ב„קרן היסוד".

— הלואה בשביל ארץ־ישראל. לשכת העתונות היהודית מודיעה, כי ראשי הציונים בלונדון נושאים־ונותנים עם בעלי־הון יהודיים ידועים בדבר תמיכת הלואה בסכום עשרת מיליון דולארים בשביל הממשלה הארץ־הישראלית. חלק הגון של ההלואה כבר הושג ומחכים גם־כן לתמיכתם של יהודי אמריקה.

— שלוחי הועד הפועל לארץ־ישראל. לפי הידוע מלונדון יצאו משם ביום השבת העבר, דרך לאיטליה, ללכת לארץ־ישראל העסקנים הציוניים ידועים כימין, דיזיימה וד״ר טהון. השנים הראשונים הם, כידוע, חברי הועד הפועל המצומצם של הציוניות העולמית. ד״ר טהון הוא אחד מראשי המנהלים הציוניים בפולניה וגם חבר ה„סיים".

* * *

הטריטוריאליסטים היהודים אל הציונות.

כלפני שבועות אחדים היתה בלונדון ועידה של הטריטוריאליסטים (יט״א) האוקראיניים והרוסיים. מר י. זנגביל היה יושב־הראש.

הד״ר מרגולין, ראש היט״א באוקראינה, נשא נאום ובו הזכיר, שלפני שתי שנים הסכימו היט״אים למסור את לשכת ההגירה היליזבטגראדית לרשות הציונים בשביל העליה לארץ־ישראל. על ידי האסונות שבאו על אוקראינה נסגרה השלכה, אבל הוא מקוה, שבעתיד תחדש הלשכה את עבודתה ותעבוד יחד עם הציונים להעביר המוני יהודים לארץ־ישראל.

הד״ר פינס אמר, שבמשך שתי השנים האחרונות שתי בארחאנגלסק, היה רחוק מחיי היהודים ועכשיו בבואו ללונדון נוכח, שמטרות היט״א אינן ברורות. לפי דעתו נחוץ שהיט״א תפרסם את יחוסה אל המצב הנוכחי.

מר זנגביל הודיע בנאומו, שלפני שתי שנים החליט הועד של היט״א בלונדון להתאחד בעבודה עם הציונים בתנאי שהפרינציפיון של היט״א והיסוד האוטונומי שלה לא יסבלו על־ידי ההתמזגות, אבל הדבר לא הובטח עד עכשיו באשמת ההסתדרות הציונית.

הישיבות ארכו כשש שעות. נתקבלה החלטה, שהוצעה על־ידי הד״ר זילבמאן, האומרת שהפרוגראמה של היט״א דורשת להתאחד בבנין בית לאומי ליהודי בארץ־ישראל בתנאי, שהפרינציפיון האוטונומי של המפלגה ישאר בתקפו, כדי שיתן את היכולת להיט״א לעבוד בלב שלם בעד תחית ארץ־ישראל.

הוחלט לשלוח את ההחלטה למיניסטר החיצון ולהלורד רוברט ססיל, בא־כחה של אגודת־העמים.

שונות

ארץ־ישראל בתור ארץ מסוגלה ליצירות תמונועיות.

„פלישתיין פיקטשורס קורפוריישון" זהו שמה של חברה מסחרית חדשה, שמטרתה לפתח את התמונוע בארץ־ישראל. החברה נוסדה זה עכשיו בניו־יורק ונתאשרה על־פי חוקי המדינה הזאת.

נשיא החברה הוא מר ב. פ. סקולברג, הידוע בעולם המסחרי של האמנות הזאת ושיש לו קשרים עם האמנים המקצועיים היותר גדולים. ביחד עם מזכיר־הכספים הקודם של הממשלה האמריקאית וו. ג. מאקאדו ועם מר אייבראמס הוא אירגן את „התאחדות הארטיסטים" (יונייטעד ארטיסטס קורפוריישן) שחבריה הם האמנים הגדולים — טשארלי טשאפלין, דוגלאס פיירבאנקס, מרי פיקפורד, וד. וו. גריפיטה. כמו־כן הוא עמד ועומד עכשיו בראש הנהלת חברות מסחריות היותר גדולות באמריקה במקצוע התמונוע.

מר מורים מרגולית הוא סגן נשיא החברה, מר שמואל בליץ — מזכיר ומר י. ג. באכמאן — גזבר. השנים הראשונים הם עסקנים ציוניים ידועים.

ברשימה מיוחדה שהוציאה החברה אמור, שפלשתינה היא אחד המקומות היותר מסוגלים להתפתחות „התמונות החיות". על־פי אקלימה והסביבה שלה היא דומה ללוס־אנג׳לוס, הנחשבת למרכז היותר גדול בכל העולם ליצירות תמונועיות.

החברה הזאת מתכוננת ליצור בעתיד היותר קרוב בארץ־ישראל משחק תמונועי ולהציגו אחר־כך באמריקה ובארצות אירופה.

קרן החברה עולה ל־180,000 דולארים. משרדה הוא ב־576 השדרה החמישית, ניו־יורק.

* * *

התנ״ך כתרופה לאנטישמיות.

הכהן והסופר הרומיני גלקטיון יצא בשורת מאמרים בעתון „הימניטטה" ובעתונים אחרים ביאסי לדרוש תרגום רומיני של התנ״ך, באמרו, כי הספר הנצחי הזה יועיל לרומינים להיטיב את דרכיהם ואת מחשבותיהם וביחוד לבער אחרי האנטישמיות שמקורה באי־הדעת את העם היהודי ואת מוצאותיו מקדם.

* * *

נשף עברי לכבוד קצנלסון.

ביום החמישי הבא, 4 בנובמבר, יערך באולם קלינטון, 150 רחוב קלינטון, בניו־יורק, נשף עברי יפה לכבוד המשורר העברי האורח יצחק קצנלסון. בין יתר חלקי התכנית יש גם הקראה מאת האורח הנכבד (אחת מדרמותיו), הידוע למקריא מצוין.

ראובן בריינין יהיה יושב־הראש.

הועד המכין, שבו משתתפים באי־כח האגודות העבריות, מקוה, שכל העברים מניו־יורק והסביבה יבואו לקבל את פני משורר חביבם.

לחנוכה

החשמונאים
מחזה. חבר על־ידי יצחק קצנלסון.
מחירו 15 ס.

ערבונות
חזיון לחנוכה, חבר על־ידי מ. קרינסקי
מחירו 25 ס.

דמי חנוכה
מחזה לילדים. מאת ש. עדלהייט.
המחיר 10 ס. עם המשלוח 12 ס.

זמירות לחנוכה
קובץ שירים ומנגינות (נאָטען) לחנוכה לבתי־ספר ולעם.
המחיר 5 סנט, עם המשלוח 6 סנט.

הנרות הללו
ספור לילדים, מאת יחזקאל לוויט.
המחיר 10 ס. עם המשלוח 12 ס.

מגילת חנוכה ושירים לחנוכה
בהעתקה אנגלית.
המחיר 30 סנט עם המשלוח.

הסקויט היותר צעיר
מחזה. מחירו 15 סנט.

ליצני פורים
מחזה, יצחק קצנלסון. מחירו 15 ס.

ל"ג בעומר בארץ־ישראל
מחזה, יצחק קצנלסון, מחירו 25 ס.

אחשורוש מלך טפש
קומדיה. א. מאת יצחק קצנלסון.
מחירו 15 סנט.

אחשורוש מלך טפש
קומדיה. ב. מאת יצחק קצנלסון.
מחירו 15 סנט.

בית־ישראל:
חלומות, מחזה, מאת יצחק קצנלסון.
מחירו 15 סנט.
מכירת יוסף, מחזה, יצחק קצנלסון.
מחירו 15 סנט.
באהל, מחזה, מאת יצחק קצנלסון.
מחירו 15 סנט.
בבית המשנה, מחזה יצחק קצנלסון.
מחירו 15 סנט.

סביבונים (דריידלאַך) לחנוכה
המחיר 5 סנטים בעד כל אחד. עם המשלוח 6 סנטים.

נרות חנוכה (מהודרים)
בכל קופסה מצורף אלבום קטן שבו יש ברכות הדלקת הנרות בעברית ובאנגלית, הנרות הללו, מעוז צור ישועתי. מחיר כל קופסה 18 סנט.
עם המשלוח 25 סנט.

מנורות חנוכה של פח
(בלעך). המחיר 10 סנט כל אחת.
עם המשלוח 17 סנט.

S. DRUCKERMAN,
50 Canal St., New York, N. Y.

נשף ספרותי זמרתי

לכבוד המשורר העברי

יצחק קצנלסון

יערך על־ידי
ועד האגודות העבריות

ביום ה', 4 בנובמבר, בשעה 8.30 בערב
באולם קלינטון הגדול, 151 רחוב קלינטון, ניו־יורק

שירה :—: זמרה :—: דקלום

המשורר שהוא גם מקריא מומחה ומצוין יקריא ממבחר יצירותיו שלא נדפסו עדיין

מחיר הכרטיסים 50 סנט

כרטיסים להשיג: במערכת ה„טאג", „צייט", „טאגעבלאַט", „קונדס", במרכז עברי, 201 איסט ברודוויי, בבית־הספר הלאומי, 206 איסט בראדוויי, „העברי", 110 הרחוב השני, „התורן", ההסתדרות העברית, 114 השדרה החמשית ובאולם בערב הנשף.

הוצאת „אביב" לבתי ספר

יצא לאור **לקוטי ספרות** חוברת א'

התוכן:

איש השלג . . . . ה. ד. נומברג
אל תשבע . . . . יהודה שטיינברג
שרה בת טובים . . . . י. ל. פרץ
המלך והיועץ היהודי . . . . א. ז. רבינוביץ
העיר חלם . . . . ש. בן ציון

המחיר 20 סנט. לבתי־ספר הנחה.

לפנות אל:

J. BEABER
114—5th Ave., New York — Room 1403

חוברת ב' תצא בשבוע הבא.

דרוש מורה

להתלמוד־תורה „אגודת אחים" דעוועלעטה, מיננעסאטא, דרוש מורה מומחה ומנוסה, היודע ללמד על־פי השיטה עברית באנגלית.

המשכורת 2500.00 דול. לשנה.

לפנות אל:

ABE GOLDBERG
Eveleth, Minn.

ד"ר מ. ט. קאמענעץ

רופא שנים מנופה
911 East 176th Street
New York
Telephone Tremont 562
עבודה מנוגה במחיר נמוך

כתובת
„אָסָף"
ASAPH PUBLISHING CO.
169 East Broadway, New York City

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

אַמעריקאַן יוראָפּעאַן בוק קאָ.

הסוכנות היחידה של הוצאות „צנטראל", „תושיה"—ווארשא רוזנקראנץ ושריפטזצר — ווילנא

קבלנו זה עכשיו מאירופה יותר מששים ספרי למוד ממחברים שונים. לא היה עדיין הספוק בידינו לערוך רשימה שלמה מהם והננו מסתפקים לעת־עתה בפרסום חלק מהם.

כל הספרים האלה מכורכים.

מנסוביץ, הדקדוק המעשי, חלק א'	$ .95
" " חלק ב'	1,15
שאצקי, הדקדוק העברי — — —	.55
קצנלסון, שפת עמי למתחילים —	.70
" שפת עמנו — — —	.95
גוטין, השפה, חלק א' — — —	.75
גוטין, השפה, חלק ב' — — —	.90
דובנוב, קורות העברים חלק א'	.95
דובנוב, קורות העברים, חלק ב', ג', ד' — כל אחד — — —	1,15
רבינוביץ, תולדות עם ישראל, 2 כרכים — — — — — —	4,20
ש. ל. גארדאן, פרוזדור — —	.85
ש. ל. גארדאן, הלשון, חלק א' —	1,50
" " " חלק ב' —	2,00
" " " חלק ג' —	2,50
מלון של כיס, גראזובסקי וקלוזנר	3,50
תנ"ך של כיס — — — — —	2,00
ברמאן, מגבורי האומה, 6 כרכים	9,50
פרחים, 5 כרכים — — — —	8,75
נצנים — — — — — — —	1,80
שופמן, בכורים, חריסטומטיה —	5,35
שירי ציון ושירי עם, עם תוי זמרה (בלי כריכה) — — — — —	.40
בן־אביגדור, ספרי אגורה, 2 כרכים	3,50
ברדיצבסקי, מאוצר האגדה, 2 כרכים — — — — — —	7,00
גרעטץ, דברי ימי ישראל, נעט —	30,00

מלבד זה קבלנו: מקרא מפורש, ש. ל. גארדאן, חומשים, נביאים ראשונים מסכות לילדים ועוד ספרים שונים.

AMERICAN EUROPEAN BOOK CO.
202 East Broadway
New York. N Y.
Telephone, Orchard 4980

סוכננו בשיקאגו:
G. LEVIN
3438 W. 12th Street

מתקבלת החתימה לשנת תרפ"א על:

הפועל־הצעיר

שבועון, השנה הארבעעשרה
בלי־מבטאה של מפלגת הפועלים העברים בארץ־ישראל „הפועל הצעיר", יוצא־לאור על־ידי הועד המרכזי.

מעברות

ירחון, שנה שניה
ירחון לספרות ולעניני החברה, יוצא־לאור על־ידי הוה"מ של הפועל־הצעיר, בעריכת יעקב פיכמן.

השדה

הוצאה חדשית, שנה שניה
ועדת החקלאות של הפועל־הצעיר, בעריכת א. ל. יפה.
חוברות שמושיות למשק החקלאי המעורב, יוצא־לאור על־ידי

תנאי החתימה בארץ־ישראל:

על ה"פועל הצעיר" — לשנה 200 ג"מ; לחצי שנה 100 ג"מ.
" „המעברות" — " 200 " " " 100 "
" „השדה" — " 50 " " " 25 "

החותמים על כל שלש ההוצאות ביחד ומכניסים את דמי החתימה למפרע משלמים בעד השנה 400 ג"מ, ובעד חצי שנה 200 ג"מ.

תנאי החתימה בחוץ־לארץ:

" „המעברות" — " 2/10 פפחחחחחחחחחחחתפפפפתת
על ה„פועל הצעיר" — לשנה 2,10 לי"ש; לחצי שנה 1,5 לי"ש.
" „המעברות" — " 2,10 " " " 1,5 "
" „השדה" — " 1,00 " " " .10 "

החותמים על כל שלש ההוצאות ביחד ומכניסים את דמי החתימה למפרע, משלמים (בלי שום רבטים) 5 לי"ש או 25 דולאר ועל־פי החשבון הזה ביתר הארצות.

את הסכום הנ"ל אפשר לשלם גם בשתי פעמים, בעת החתימה 3 לי"ש או 15 דולאר ואחרי ארבעה חדשים עוד 2 לי"ש או 10 דול.

לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.

אפשר לחתום במערכת הפוה"צ או אצל סוכננו בארץ ובחו"ל.

הכתובת: „הפועל הצעיר" — יפו, תל־אביב.
Red. HAPOEL HAZAIR—Jaffa, Tel-Aviv

ברוכים תהיו, ידידנו היקר י. נ. אדלר ושושנה בחירתך, לנשואיכם!

תהא דרככם סוגה בשושנים!

חוה, אברהם וגלותא לוין.

קליבלנד, א.

הננו משתתפים בצערה של משפחת רוזין על מות אבי־המשפחה, ידידנו הנכבד מר שמחה רוזין ז"ל.

חוה ואברהם לוין.

קליבלנד, א.

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן, נוסע עכשיו לשם עניני „התורן" וכמו־כן לשם עניני יתר העדוינם הציוניים במדינת קוניקטיקוט.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

הנהלת „התורן".

ספרים חדשים למכירה

„מעברות" — חוברת י' — י"א
164 עמודים.
המחיר $1.65.

בחוברת זו משתתפים: א. ר. נרדון; יעקב שטיינברג; ז. זשבוטינסקי; א. שטיינמן; אשר ברש; ד"ר מ. בקוכב; יעקב פיכמן; הוגו ברגמן; ד. א. פרידמן; מ. טימקין; ש. שטרייט; א. מ. ליפשיץ; ז"ס; יעקב קופליביץ; י. סוקר; מ. גליקסון; י. לופבן ועוד.

„הרפואה", רבעון רפואי, בלי־מבטא של ההסתדרות המדיצינית העברית בא"י.
מחיר החתימה לשנה $5.00.

בחוברת זו, המכילה 134 עמוד, משתתפים ד"ר הלל יפה; ד"ר מ. בהם; ד"ר א. גולד־ברג; ד"ר א. פיננבאום; ד"ר א. מזיא; ד"ר י. סגל; ד"ר שמעוני־מקלר, ועוד. בסוף החוברת באה רשימת המונחים.

„ארץ־ישראל", קובץ א', הוצאת הלשכה הראשית של הקרן הקיימת לישראל.
113 עמוד. המחיר $1.15.

בקובץ זה באו מאמרים מאת שלמה קפלנסקי; י. אטינגר; הפרופ. ד"ר פרנץ אופנהיימר; ד"ר ליאו גולדהמר; נ. הררי; י. וילקנסקי; נחמיה רי ליזמה; יוליוס סימון, ועוד.

המחירים עם המשלוח. לפנות אל:
Zionist Organization of America
Department of Education
55—5th Avenue New York City